20 ވަނަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް
ރައްޔިތުންގެ މަޖި ލީހުގެ ކޮމިޓީ ޔައުމިއްޔ
މިނިވަން މުއައްސަސ ތަކުގެ ކޮ މިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން
12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ބައްދަލުވުން ބޭއްވުނު ތަން: ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ އ އިމ ރ ތް (ކޮ މިޓީކުރ ކޮޓަރި)5
ފެށުނު ގަޑި: 11:00

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
}ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ ކޮމިޓީގެ މުގަ އްރިރު؛ މާފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ރިޟާ އާދަމް{
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ال ساََّلمُ علََْي كُْم. ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގެ މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާ ބެހޭ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުމުގެ ބައިވެރިންނަށް
މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. މި ބައްދަލުވުމުގައި ބައިވެރިވަޑައިގަންނަވަނީ، ހެންވޭރު ހުޅަނގު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަލީ އިބްރާހީމް، ކޮލަމާފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ، ދިއްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދު އަދި ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިން. މިއަދުގެ
ބައްދަލުވުމުގައި ފުރަތަމަ މި އޮތީ ނޭޝަނަލް އިންޓެ ގްރިޓީ ކޮމިޝަން ފުރަތަމަ. ދެން ދެވަނައަށް އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން
ކޮމިޝަނުގެ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓުތައް ދިރާސާކުރުމުގެ ގޮތުން، އެ މުއައްސަސާތަކުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓުގެ
ޕްރެޒެންޓޭޝަންތައް ހުށަހެޅުން. ދެން ޕްރެޒެންޓޭޝަންތައް ހުށަހެޅުމަށް ފަހު ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް ވެސް އެ
މުއައްސަސާތަކުން ކުރަމުންދާ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ނޫނީ ހުށަހެޅި ޕްރެޒެންޓޭޝަނާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް
ސުވާލެއް އޮވެއްޖެއްޔާ އެ ފަރާތްތަކާ ސުވާލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮންނާނެ. މިހިސާބުން އަޅުގަނޑު ކޮމިޓީގެ ބޭފުޅުން،
މުއައްސަސާގެ ބޭފުޅުންނަށް ދަންނަވައިލާނަން. އެހެންވީމާ، އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން ފުރަތަމަ. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި
ބައްދަލުވުމުގައި ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ބައިވެރިވަޑައިގެންފި. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
ال ساََّلمُ عَلَْي كُْم. އާދެ! ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވައިލީ ނިމިދިޔަ
އަހަރުގެ ނޭޝަނަލް އިންޓެ ގްރިޓީ ކޮމިޝަނު ހިނގަ އިދިޔަ ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ ޚުލާސާ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް މި ކޮމިޓީއަށް
ހުށަހަޅައިލަދެއްވުން. ދެން ހުށަހަޅައިލަދެއްވުމަށް ފަހު އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންބަރުމް ކަމެއް އިތުރަށް ސާފުކޮށްލަން
އޮވެއްޖެއްޔާ، ނޫނީ ސުވާލެއް ކޮށްލަން އޮވެއްޖެއްޔާ އެ ބައި ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ. ބައްދަލުވުމުގެ ހުރިހާ ބައިވެރިންނަށް
ވެސް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. މި ބައްދަލުވުގައި ބައިވެރިވަޑަ އިގަންނަވަނީ، ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް، ޝުޢައިބް
ޢަބްދުއްރަޙްމާން. ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް، ފާޠިމަތު ޝަރީފް. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ، މަރިޔަމް އިންޝާ
ފައިސަލް. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ، ޝިފާޒު ޢަލީ. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރ، ޢަލީ މުޙައްމަދު މަނިކު. ސެކްރެޓަރީ
ޖެނެރަލް، ނަފްޙާ ޙުސައިން އަދި ޑިރެކްޓަރ، ފާޠިމަތު ނިޒްނާ. އަޅުގަނޑުމެން އު އްމީދުކުރި ގަޑިއަރަށްވުރެ ފުކެއް
ލަސްވެގެން ހިނގައްޖެ. އަޅުގަނޑުމެން އު އްމީދުކުރީ 11 ޖަހާއިރު ފަށަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި
ތަނަށް އައިފަހުން ފަށަން ތައްޔާރުވެފައި އޮންނަނިކޮށް، ވޯޓެއް ލާން ޖެހިގެން، އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ މެންބަރުން
ވެސް އެ ވޯޓު ކަންތައް ފުރިހަމަކޮށްލަން ދާން ޖެހުނީމަ. ނިމެންވީ ގަޑިއަށް ކަންނޭނގެ މި ފެށުނީ. އެ ކަމަށް ޓަކައި
ވަރަށް ބޮޑަށް ހުރިހާ ބޭފުޅުންގެ އަރިހުން މާފަށް އެދެން. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް ގެންދަމާތޯ ދެއްތޯ. ދެން ކޮންމެ
1

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ބޭފުޅަކު ވެސް ޕްރެޒެންޓޭޝަން ހުށަހެޅުމަށް ފަހު، ދެން އެއްވެސް މި އިން ބޭފުޅަކު ކުރައްވާ ސުވާލަކާ ގުޅޭގޮތުން
ވެސް ނޫނީ އިތުރަށް އެހެން ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން އޮތަސް ވެސް ނަން ވިދާޅުވެފައި ކުރިއަށް ގެންދަވާތި!
ޔައުމިއްޔާގެ ބޭނުމަށް އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ނަފްޙާ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑު ނަފްޙާ، ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް. އަޅުގަނޑު މި
ޕްރެޒެންޓޭޝަނާއިގެން ކުރިއަށް ދާނަން. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ހުށަހަޅައިލަނީ 2025 ވަނަ އަހަރު ނޭޝަނަލް
އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭގޮތުން މަޖިލީހުން ދެއްވާފައި އިން ކީ ޕަރފޯމެންސް
އިންޑިކޭޓަރސްތަކުގެ މައްޗަށް އެކުލެވޭ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް. ދެން މި ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި އަޅުގަނޑުމެން
އަލިއަޅުވަ އިލާފައި ވާނީ މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގެ މުވައްޒަފުން، އިދާރާތަކާ ގުޅޭގޮތުން
އިދާރާތަކުގެ ނަޒާހަތްތެރިކަން ކުރިއެރުވުމަށް ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން
ހާސިލުކުރެވުނު ނަތީޖާތަކުގެ މައްޗަށާއި، ދެން ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކާ މެދު އާންމުންގެ އިތުބާރު އުފެއްދުމަށް
ކޮމިޝަނުން ކުރިއަށް ގެންދެވުނު މަސައްކަތްތަކުން ހާސިލުކުރެވުނު ނަތީޖާތަކަށާއި، ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގެ
މަސައްކަތްތައް ހަރުދަނާކުރުމުގެ ގޮތުން ގައުމީ ފެންވަރުގެ ސިޔާސަތުތައް އެކަށައެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން ކޮމިޝަނުން
ކުރިއަށް ގެންދެވުނު މަސައްކަތްތަކުން ހާސިލުކުރެވުނު ނަތީޖާތަކަށާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނު
ތަންފީޒުކުރުމުގެ ގޮތުން ކޮމިޝަނުން ކުރިއަށްގެންދެވުނު މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭގޮތުންނާއި ، ދެން ރިޕޯޓިންގެ އިތުރަށް
ކޮމިޝަނަށް ދިމާވި، މި ކަންކަން ކުރުމުގައި ކޮމިޝަނަށް ދިމާވި ޗެލެންޖަސްތަކަށް. ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގެ
މސައްކަތްތައް ހަރުދަނާކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކުގެ ތެރެއިން ފުރަތަމަ މި ބަލައިލަނީ ގާނޫނު
ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކާ ގުޅޭގޮތުން ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް.
އެގޮތުން، 2025 ވަނަ އަހަރު ޖުމުލަ ސަތޭކަ ނުވަދިހަ ހަ މައްސަލައެއް ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކަށް ރައްދުވާ
ގޮތަށް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅިފައި އެބަ ވޭ. އޭގެ ތެރެއިން ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަށް މައްސަލަ ކޮމިޝަނުގައި
ރަޖިސްޓަރީކޮށް، އެ މައްސަލަތަކުގެ ފުރިހަމަ ތަޙުޤީޤު 2025 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި ކުރިއަށް ގެންދަން ފެށިފައިވޭ.
ތިންސަތޭކަ އަށް މައްސަލައެއްގައި ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު ގޮތް ނިންމާފައި އެބަ ވޭ. އޭގެ ތެރޭގައި މި
ހިމެނެނީ ކޮމިޝަނުން ރަޖިސްޓަރީކުރަން ނިންމި ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް މައްސަލައިގެ އިތުރަށް، ރަޖިސްޓަރީނުކުރަން
ނިންމި ފަންސާސް ހަތަރު މައްސަލައާއި، ދެން ކޮމިޝަނުން ފުރިހަމަ ތަޙުޤީޤު ނިންމި ނުވަދިހަ ހަތަރު މައްސަލަ.
2

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އެވްރެޖުކޮށް މައްސަލަތަކަށް އެޓެންޑުވުމުގައި ކޮމިޝަނަށް، ކޮމިޝަނުން ހޭދަކޮށްފައި މި ވަނީ އަށް ދުވަސް. ދެން
ކޮމިޝަނުގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގެ މަތިން ތޭވީސް މައްސަލައެއް ، ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކަށް ރައްދުވާ
ތޭވީސް މައްސަލައެއް ކޮމިޝަނުން ތަޙުޤީޤުކުރަން ފެށިފައިވޭ 2025 ވަނަ އަހަރުގައި. ދެން ކޮމިޝަނުން 2025
ވަނަ އަހަރު އެއްވެސް ޕަބްލިކް ހިއަރިންއެއް ބާއްވާފައިނުވޭ. އޭގެ އިތުރަށް ހަމަ މި ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތަކާ
ގުޅޭގޮތުން އިތުރު ތަފުސީލު ހިއްސާކޮށްލާނަން. މި ގޮތުން ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތައް ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތާއި
އަދި އެ މައްސަލަތައް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު ގޮތްތައް ކުޑަކޮށް ދަންނަވައިލާނަން އިނގޭތޯ. ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު
އަދި އިސްނަގައިގެން ބަލަން ފެށި މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން މައްސަލަތަކުގެ % 87 މައްސަލައަކީ ދިވެހި ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތަށް ރައްދުވާ ގޮތަށް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ. ދެން އޭގެ ތެރެއިން 10% މައްސަލައަކީ
ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްއަށް، އަދި އޭގެ އިތުރުން 1% މައްސަލަ ރައްދުވަނީ އިމިގްރޭޝަނަށް. ދެން
ކަސްޓަމްސްއަށް ރައްދުވާ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅިފައި ވަނީ ވަރަށް މަދު މައްސަލައެއް. އެންމެ
މައްސަލައެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް. ދެން ކޮމިޝަނަށް މައްސަލަތައް ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތަށް ބަލައިލާ އިރުގައި އާންމު
ފަރާތްތަކުން ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅި މައްސަލަތަކުގެ 81%. ދެން ދައުލަތުގެ
އިދާރާތަކުން 7% މައްސަލަ ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާފައި މި ވަނީ. ދެން ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު
ބަލަމުންގެންދިޔަ މައްސަލަތަކުގެ 10% މައްސަލައަކީ ކޮމިޝަނުގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގެ މަތިން ތަޙުޤީޤުކުރަމުން
ގެންދިޔަ މައްސަލަތައް. ދެން މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން، ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގެ މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން އެ
އިދާރާތަކަށް ރައްދުވާ ގޮތަށް ގާތްގަނޑަކަށް % 0.9 މައްސަލަ ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ. ދެން ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ
އަހަރު ޖުމުލަ ނުވަދިހަ ހަތަރު މައްސަލައެއްގެ ފުރިހަމަ ތަޙުޤީޤު ނިންމާފައި އެބަވޭ. ދެން އޭގެ ތެރޭގައި މި ހިމެނެނީ
އެކި އަހަރުތަކުގައި ކޮމިޝަނުން ތަޙުޤީޤު ފެށިފައިވާ މައްސަލަތައް. އެގޮތުން 2019 ވަނަ އަހަރުގެ އެއް މައްސަލަ.
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ތިން މައްސަލަ. 2021 ވަނަ އަހަރުގެ ދެ މައްސަލަ. 2022 ވަނަ އަހަރު ހުށަހެޅުނު ބާރަ
މައްސަލަ. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ހަތް މައްސަލަ. 2024 ވަނަ އަހަރުގެ ވިހި މައްސަލަ. އަދި އޭގެ އިތުރުން 2025
ވަނަ އަހަރު ހުށަހެޅުނު ސާޅީސް ނުވަ މައްސަލައެއް ހަމަ އެ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ތަޙުޤީޤުކޮށް ނިމިފައިވާކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ހަމަ މި ކޭ.ޕީ.އައިގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން 2025 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި ދެ މައްސަލައެއް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ހުށަހެޅިފައިވޭ. ދެން އޭގެ ތެރެއިން 1 މައްސަލައަކީ ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަންގައި
އޭރު 2025 ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރު ހިނގަމުންދިޔަ މައްސަލައެއް. ދެން ތިން މައްސަލައެއް ކޮމިޝަނުން މި ދިޔަ
2025 ވަނަ އަހަރު ތެރޭގައި ޖޮއިންޓް އިންވެސްޓިގޭޝަން އެގްރީމެންޓުގެ ދަށުން ތަޙުޤީޤުކުރެވެމުންދިޔަ. އެ 3
3

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
މައްސަލައިގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދެ މައްސަލައަކީ ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތާ އެކު ޖޮއިންޓް އިންވެސްޓިގޭޝަނެއްގެ
ތެރެއިން ތަޙުޤީޤުކުރެވެމުންދިޔަ ދެ މައްސަލައާއި، ދެން ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތާއި އޭ.ސީ.ސީއާ އެކީގައި، އޭ.ސީ.ސީއާއި
ކޮމިޝަން ގުޅިގެން ތަޙުޤީޤުކުރެވެމުންދިޔަ މައްސަލައެއް. ދެން މީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލަތަކަށް
އެޓެންޑު ވާން ހޭދަވެފައިވާ މުއްދަތު އެގޮތަކަށް ކަލްކިއުލޭޓު ކުރެވިފައެއް ނުއެއް ވޭ. ދެން ދެވަނަ ކޭ.ޕީ.އައިއެއްގެ ގޮތުގައި
މި އިނީ އާންމުންގެ އިތުބާރު މުއައްސަސާތަކަށް އުފެއްދުމާ ގުޅޭގޮތުން ކޮމިޝަނުން ކުރެވުނު ކަންތައްތަކުގެ މައްޗަށް.
ދެން ކޭ.ޕީ.އައި. ދެން އެންމެފަހު ކޮލަމްގައި މި އިނދީ ކޮމިޝަނުން އެ ކޭ.ޕީ.އައިގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްފައި، އެ
ހާސިލުކުރެވުނު ނަތީޖާ ނުވަތަ އައުޓްޕުޓް. 2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނުން ޕަބްލިކް ސެޓިސްފެކްޝަން ސަރވޭއެއް
ކުރިއަށް ގެންދެވިފައެ އް ނުއެއް ވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ޕަބްލިކް އެވެއަރނަސް، އާންމުން ހޭލުންތެރިކުރުވުމުގެ އިވެންޓެއް
ކޮމިޝަނުން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ. އޭގެ އިތުރުން ގްލޯބަލް އިންޓެގްރިޓީ ޑޭ ފާހަގަކުރުމުގެ ހަރަކާތްތައް ކުރިއަށް
ގެންދިއުމުގެ ގޮތުން މާސް ލެކްޗަރއެއް އަދި ޕެނަލް ޑިސްކަޝަނެއް 2025 ވަނަ އަހަރު ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވޭ.
ދެން 2025 ވަނަ އަހަރު ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގެ މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން ދެ މައްސަލައެއް ކޮމިޝަނަށް
ހުށަހެޅިފައިވޭ. ދެން އެ ދެ މައްސަލަ 2025 ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރުގައި ހަމަ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި އޮތްކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކުގައި މަސައްކަތްތައް ހިނގަމުންދާ ގޮތް
ބެލުމަށް އެ އިދާރާތަކަށް ޒިޔާރަތްކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ހަމަ އިންސްޕެކްޝަން އުސޫލުތައް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ގައިޑްލައިންތައް ހެދިފައިވޭ. ދެން ހަމަ ކޮންމެ އިންސްޕެކްޝަނެއް ކުރިއަށް ގެންދެވެ ނީ އެ އިންސްޕެކްޝަނެއް
ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އެ ކަނޑައަޅާ ޓޫލްކިޓެއް ނުވަތަ ޗެކްލިސްޓަކާ އެއްގޮތަށް. އެހެންވީމާ، ކޮންމެ
އިންސްޕެކްޝަނަކަށް ހަމަ ވަކި ޓޫލްކިޓެއް ކަނޑައެޅިގެން ގެންދެވޭ. ދެން 2025 ވަނަ އަހަރު ދެ އިންސްޕެކްޝަން
ވިޒިޓް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިއަށް ގެންދެވިފައިވޭ. ދެން 3 ރިޕޯޓެއް އެކުލަވައިލެވިފައިވޭ. މި 3 ރިޕޯޓުގެ ތެރޭގައި
މި ހިމެނެނީ މާލޭ ކަސްޓަޑީގެ އިންސްޕެކްޝަން ރިޕޯޓަކާއި ، ދެން ހިންމަފުށީ އައްސޭރި ޖަލުގެ އިންސްޕެކްޝަން
ރިޕޯޓެއް. އޭގެ އިތުރުން މާފުށީ ޖަލުގެ ބަނޑުހައިހޫނުކަމުގެ ހަޅުތާލާ ގުޅިގެން ފާހަގަވި ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން
އެކުލަވައިލެވުނު ރިޕޯޓެއް. ދެން 2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނުން ހިންގި ތަޙުޤީޤުތަކާ ގުޅިގެން ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ
އިދާރާތަކަށް ޖުމުލަ ސައްބީސް ރެކޮމެންޑޭޝަނެއް ނުވަތަ ލަފާ ދެވިފައި އެބަ ވޭ. ދެން އިންޓަރނޭޝަނަލް
އޮގަނައިޒޭޝަނެއްގެ އެއިޑެއް 2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައެއްނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ
އެމް.އެން.ޔޫއާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން އެމް.އޯ.ޔޫއެއްގައި، ކެޕޭސިޓީ ބިލްޑިންގ އެމް.އޯ.ޔޫއެއްގައި 2025 ވަނަ
އަހަރުގައި ސޮއިކުރެވުނު. އޭގެ މަސައްކަތްތައް އަދި މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެބަ ކުރިއަށްދޭ. ދެން ހަމަ
4

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އެކުލަވައިލެވުނު ޕޮލިސީތަކާއި ދެން ގަވާއިދުތަކަށް ބަލައިލާއިރުގައި ، ނޭޝަނަލް ލެވެލްގެ ސިޔާސަތުތަކެއް
ތަންފީޒުކުރަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް، މާ ބޮޑެތި ނަތީޖާތަކެއް އޭގެން ހާސިލުނުކުރެވުނު ނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބައެއް މަސައްކަތްތައް ކުރެވިފައި އެބަ ވޭ ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ އިދާރާތަކާ ގުޅޭގޮތުން މި ހުންނަ ކަންބޮޑުވުންތަކާ
ގުޅިގެން ރަނގަޅު ކުރެވިދާނެ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭގޮތުން މަޝްވަރާކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އިންޓެގްރިޓީ ސިމްޕޯޒިއަމެއް
ބޭއްވުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތައް 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުރިއަށް ގެންދެވުނު. މި ގޮތުން އިދާރީ
ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން ފައިނަލައިޒްކުރެވި އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމާ ހެދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަމަށް ޢަމަލީ
ސިފައެއް ގެނެވިފައެއްނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން 2025 ވަނަ އަހަރު ވެސް މި ކޮމިޝަނުން ތަޙުޤީޤުކުރި
މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން އިދާރާތަކަށް ތިން ލަފައެއް އެބަ ދީފައިވޭ ޕޮލިސީތައް ރިވިއުކުރުމަށް. އަދި ހަމައެއާއެކީގައި
ގަވާއިދުތައް، އިދާރާތަކުގެ ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުތައް ރިވިއުކުރުމަށާއި ދެން ހަމަ އާ ގަވާއިދުތައް އެކުލަވައިލުމަށް 6
ލަފައެއް އިދާރާތަކަށް ދެވިފައި އެބަ ވޭ. ދެން މުވައްޒަފުންގެ ހޭލުންތެރިކަން އިތުރުކުރުމަށް، ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރާ
އިދާރާތަކުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ތިން އެވެއަރނަސް ސެޝަން 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ކުރިއަށް ގެންދެވިފައި
އެބަ ވޭ. ދެން ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމަށާއި ދެން ހިންގުން ހަރުދަނާކުރުމަށް ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކުގެ
ތެރެއިން ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު ޖޫރިމަނާކުރުމުގެ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިފައި އެބަ ވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރަށް
ހަމަ ކޮމިޝަނުގެ އިދާރީ ހިންގުމުގެ ގާނޫނަށް އިޞްލާޙު ގެނެވިފައިވޭ. އޭގެ އިތުރުން ކޮމިޝަނުގެ އިދާރީ ހިންގުން
ހަރުދަނާކުރުމަށް ހަ އުސޫލެއް 2025 ވަނަ އަހަރު ފާސްކުރެވިފައި އެބަވޭ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ ކޮމިޝަނުން
އަމިއްލައަށް އިސްނެގުމުގެ މަތީން ތަޙުޤީޤުކުރާ މައްސަލަތައް ކުރިއަށް ގެންދާނެ ގޮތުގެ އިންޓަރނަލް
ޕްރޮސީޖަރސްތައް އެކުލަވައިލެވިފައިވޭ. ދެން ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނުގެ 58 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޚާއްސަ ރިޕޯޓެއް
2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނުން އެކުލަވައިލެވިފައިނުވޭ. ދެން ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓު އެންޑް ރިޕޯޓިންއަށް ބަލައިލާ
އިރުގައި ކޮމިޝަނަށް 2025 ވަނަ އަހަރު ލިބިފައި މި ވަނީ 16.3 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ދެން މީގެ ތެރެއިން
15.84 މިލިއަން ޚަރަދުކުރެވިފައިވޭ. ދެން ގާތްގަނޑަކަށް 97% ބަޖެޓުގެ ޔުޓިލައިޒްކުރެވިފައި މި ވަނީ އެ އަހަރުގެ
ތެރޭގައި. ދެން ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހަށް ހަމަ ކަނޑައެޅިފައި އޮތް މުއްދަތަށް
ފައިނޭންޝަލް ރިޕޯޓު ފޮނުވިފައިވޭ. ދެން އަންކޮލިފައިޑް ހަމަ ކްލީން ރިޕޯޓެއް ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައި މި ވަނީ. ދެން
އަހަރީ ރިޕޯޓުގެ ހަމަ ޕަބްލިކޭޝަން ވެސް އަދި އަހަރީ ރިޕޯޓު މަޖިލީހަށް، އެންޑް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ އޮފީހަށް
ގާނޫނުގައި އެ ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތަށް ފޮނުވިފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން ކޮމިޝަނަށް 2025 ވަނަ އަހަރު
މައިގަނޑުގޮތެއްގައި ދިމާވި ދަތިތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓު ސީލިން ވަރަށް ކުޑަކޮށް މި އިންނަނީ.
5

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ދެން ބަޖެޓު ސީލިން ކަނޑައެޅިފައި އިންނަ އިރުގައި ސީލިންގެ ބޮޑުބައި ކަނޑައެޅިފައި މި އޮންނަނީ
މުވައްޒަފުންނަށާއި ދެން އިދާރީ ހިންގުމަށް. ދެން ޕުރޮގުރާމުތައް ހިންގުމަށް ބަޖެޓުގެ ވަރަށް ކުޑަ ބައެއް އޮންނަކަން
ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވި ވަރަށް ބޮޑު ދައްޗެއް އިތުރު ކަންކަން ކުރުމަށް ޓަކައި. ދެން
ހަމައެއާއެކީގައި ޓެކްނިކަލް މުވައްޒަފުން ރިޓެއިންކުރުމުގައި ވަރަށް ގިނަ ޗެލެންޖަސްތަކެއް ދިމާވި. އެއީ ސަރުކާރުން
އަލަށް ތައާރަފުކުރި، ދައުލަތުން އަލަށް ތައާރަފުކުރި ޕޭ ފްރޭމްވަރކުގެ ދަށުން ޕޭ ހާމަނައިޒޭޝަން ހާމަނައިޒްނުވާ
އިދާރާއެއް ގޮތުގައި ކޮމިޝަން މިއަދާ ހަމައަށް ވެސް މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ޗެލެންޖުގެ ސަބަބުން ހަމަ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓެކްނިލަކް ގިނަ މުވައްޒަފުން މުޅި އަހަރު ތެރޭގައި ހަމަ ވަކިވެގެންދިޔަކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން
ކެޕޭސިޓީ ޑިވެލޮޕްކުރަން މުވައްޒަފުންނަށް ބޭނުންވާ ތަމްރީނުގެ ފުރުޞަތުތައް ހަމަ ޓެކްނިކަލް، ޚާއްސަކޮށް
އިންވެސްޓިގޭޝަން ކަހަލަ ތަމްރީނުގެ ފުރުޞަތުތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދުމުގައި ވަރަށް ގިނަ ދަތިތައް އެބަ ހުރި.
ދެން އަދި އެ ލިބޭ ފުރުޞަތުތަކުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންގެ މަދުކަމާހުރެ އެ ފުރުޞަތުތަކަށް
މުވައްޒަފުން ފޮނުވުމަކީ ވަރަށް ބޮޑު ދަތި ކަމަކަށް ކޮމިޝަނަށް ވެފައި ވާކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އޭގެ އިތުރުން
މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ހަމަ، މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ފަރާތުންނާއި އަދި
އިދާރާތަކުގެ އެއްބާރުލުން ނުލިބުމުގެ ސަބަބުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ޗެލެންޖަސް ދިމާވޭ. ދެން ޓެކްނިކަލް
ކެޕޭސިޓީ މުވައްޒަފުންގެ ބައެއް ކަހަލަ ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ވެސް އެ ދިމާވާ ދަތިތައް ހުރިކަން
ފާހަގަކުރަން. ދެން ހަމައެއާއެކީގައި ހެކި ހޯދުމުގައި ވެސް ، މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން ހެކި ހޯދުމުގައި ކޮމިޝަނަށް
ދަތިތައް ހުރިކަން ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން އެއީ ހަމަ، މިއީ މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ކޮމިޝަނަށް ދިމާވި ދަތިތަކުގެ
ގޮތުގައި ފާހަގަކޮށްލާ ކަންކަން. ދެން، ދެ މިނެޓު ހަމަ އިނގޭތޯ. 2025 ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރުގައި ކޮމިޝަނުގައި
ބައްތިރީސް ސްޓާފުން މި ތިބެނީ. ދެން މިއީ ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތައް ރާވަ އިލެވިފައި މި އޮންނަނީ ތިން
ޑިވިޝަނެއްގެ މައްޗަށް. ދެން ހަމަ ހިއްސާކޮށްލަން 2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަނުން ކުރެވުނު މަސައްކަތްތަކުގެ ކުރު
ޚުލާސާއެއް. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބޭނުންވާ ކަމެއް، ނޫނީ އެއްވެސް ސުވާލެއް. އާދެ!
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
6

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ޝުކުރިއްޔާ އިނގޭތޯ. ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނަކީ ދެން އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެފަދައިން ވަރަށް ގިނަ
ރައްޔިތުން ތި ކޮމިޝަންގެ މެންޑޭޓު އަދި ވަރަށް ގިނަ، ޚާއްސަކޮށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އިދިކޮޅުގައި ތިބި
އިރުއާ ، ގިނަ ރައްޔިތުންގެ ލޯތައް ވަރަށް ބޮޑަށް ހުއްޓިފައި އޮންނަ ކޮމިޝަނެއް ތިއީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، ދެންމެ ޚުލާސާކޮށް އެސް.ޖީ ވިދާޅުވެދެއްވި އިރު އަމިއްލަ އިސްނަގައިގެން ތި ބޭފުޅުންނަށް
ބެލިފައި ހުރީ ކިހާ މައްސަލައެއް ކަމެއް ސީދާ ޕަސެންޓޭޖެއް ވިދާޅެއްނުވޭ. އެހެންވީމާ، އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގެ މަތިން
ތި ބޭފުޅުންނަށް ކިތައް މައްސަލަ ބެލިފައިވޭތޯ އިނގޭތޯ. ދެން އަޅުގަނޑު އެއްކޮށް ބުނެލަންތޯ؟ އެސް.ޖީއަށް
ފަސޭހަފުޅުވާނީ އެއްކޮށްލާފައި ޖަވާބުދެއްވިއްޔާ ކަންނޭނގެ ދެއްތޯ؟ ދެން އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް
އަދަދު ކިހާވަރެއްތޯ އިނގޭތޯ. ދެން އެ މައްސަލަ ބަލަ އި ނިމުމުން އެ ފަރާތަކަށް އެ މައްސަލަ ނިމުނު ގޮތް ތި
ބޭފުޅުން އަންގާ އުސޫލެއް އޮވޭތޯ އިނގޭތޯ. އެއީ ދެވަނަ ސުވާލު. ތިންވަނަ ކަމަކީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަންގެ ދައުރު ތަންކޮޅެއް ފުޅާވާން އެބަ ޖެހޭ. ޚާއްސަކޮށް ތި ބޭފުޅުން ތި ކުރައްވާ
ބުރަ މަސައްކަތް އާންމުންނާ ހަމައަށް ފްރިކުއެންޓު ކޮށް ގެނެވޭނެ މެކޭނިޒަމެއް އޮންނަން ޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު
ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނޫނިއްޔާ ވާ ގޮތަކީ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ގަބޫލުކުރަން ހަމަ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނާއި އިދާރީ
މުވައްޒަފުންނަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް ހަމަ ވަރަށް ގިނަ، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ކޮމިޓީއަށް އައި އިރު ވެސް އަޅުގަނޑު
ހިތުގައި އޮތީ އެންމެ ގިނަ މައްސަލަ ހުށަހަޅާނީ ފުލުހުންގެ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުންނޭ. ޚާއްސަކޮށް އަމަންއަމާންކަން
ބަލަހައްޓަން ފުލުހުން އުޅޭތީ ވެސް. އެންމެ ބޮޑަށް ރައްޔިތުންނާ ކުރިމަތިލާން ވެސް ޖެހޭ ފަރާތްތަކަކީ އެއީ ކަމަށް
ވާތީ. އެހެންނަމަވެސް، ކޮމިޝަންގެ މެންޑޭޓު، މިހާރު ކުރީގައި އޮންނަނީ ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން. އެ
ކޮމިޝަންތައް މިހާރު ވާހަކައަކީ އެއްވެފަ އިތާ ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން މި އޮތީ އުފެދިފައި. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން އެދެނީ، ދެން ތި ބޭފުޅުން މި ކަމަށް ކޮންސިޑަރކޮށްލަދެއްވުން. ކުރިން ކުރީ އަޅުގަނޑު
ސުވާލުތަކެއް. މިހާރު އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް މި ދަންނަވަނީ. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ބޭނުން ތި ބޭފުޅުން
ކޮންސިޑަރކޮށްލަދެއްވަން ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުން ކުރެވޭ މަސައްކަތްތައް އާންމުންނާ ހަމައަށް ތި
ބޭފުޅުން މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުން. ދެން އާންމުންނާ ހަމައަށް މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ތި ބޭފުޅުންނަށް
ބުނެވިދާނެ މިސާލަކަށް ވެބްސައިޓުގައި އާންމުކުރަމޭ. އެއަށް ވުރެ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބްރޯޑުކޮށް
ވިސްނަން އެބަ ޖެހޭ ކަންނޭނގެ މި ކޮމިޝަންގެ މަސައްކަތްތައް. އެއީ ޔުނީފޯމް ބޮޑީސްތައް ނުވަތަ
އިންސްޓިޓިއުޝަންތަކުގެ ގާނޫނީ މެންޑޭޓު އެ ބޭފުޅުން އަދާކުރަނީ ކިހާ ޓްރާންސްޕޭރެންޓުކޮށްކަމާއި ، އެ ބޭފުޅުން
ކިހާ މިނިވަންކަމާ އެކީގައިތޯ ، ވަޒަންކުރާ ފަރާތްތަކަކީ އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަން ކަމަށް ވާތީވެ ތި ބޭފުޅުން
7

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އާންމުންނަށް މަޢުލޫމާތު ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ކަންތައް ލައިކް، ޓްވައިސް އަ މަންތު ނުވަތަ މަހަކު އެއްފަހަރު ނަމަވެސް
ނޫނީ ދެ މަހުން އެއް ފަހަރު ނަމަވެސް ތި ބޭފުޅުން އެ އަޕްޑޭޓު ޕްރެސްގެ ޒަރީ އާއިން ދިނުމަކީ އަޅުގަނޑު ހިތުން
ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު ކޮމިޝަނަށް މާ ބޮޑަށް އުފެދޭނެ ކަމެއް ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭތީ އެ ވާހަކަ ހަމަ ދަންނަވައިލީ
އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރިއަށްގެންގޮސްދެއްވާ!
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަންގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ނަފްޙާ ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރ. ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑުމެން ޕްރެޒެންޓޭޝަން؛ އާދެ! ނަފްޙާ،
ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް، ނަފްޙާ ޙުސައިން، ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް. އަޅުގަނޑުމެން 2025 ވަނަ އަހަރު ތޭވީސް
މައްސަލައެއް ކޮމިޝަންގެ އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގެ މަތީން ބަލަން ފަށާފައިވޭ. ދެން އެކަން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލިން. ދެން
އެއީ ގާތްގަނޑަކަށް 10% ކޮމިޝަނުން 2025 ވަނަ އަހަރު ބަލަން ފެށި މައްސަލަތަކުގެ % 10 އެއީ އަމިއްލަ
އިސްނެގުމުގެ މަތީން. ދެން ނަންބަރުން ދަންނަވައިލާކަމުގައި ވެއްޖެއްޔާމު 23 މައްސަލަ. ދެން ކޮމިޝަނަށް
ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތައް ހުށަހެޅިފައިވާ ގޮތް ހަމަ މި ސްލައިޑުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލިން 81% މައްސަލައަކީ
އެއީ އާންމު ފަރުދުންގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލަ. ދެން އަޅުގަނޑު ކުޑަކޮށް ތަފުސީލަށް ވެސް
ދަންނަވައިލާނަން. 2025 ވަނަ އަހަރު ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތާ ގުޅޭގޮތުން ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަށް ހަ މައްސަލަ
ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނީ. އޭގެ ތެރެއިން ސަތޭކަ ފަންސާސް މައްސަލައަކީ އާންމު ފަރާތްތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ
މައްސަލަ. ދެން ސާދަ މައްސަލައަކީ ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުން ފުލުހުންގެ މައްސަލަތަކެއް ހުށަހަޅާފައިވޭ. ދެން ދެ
މައްސަލަ އެއީ ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތުގައި މަސައްކަތްކުރާ މުވައްޒަފުން ހުށަހަޅާފައި ހުރި މައްސަލަތައް. ދެން
ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްއަށް ރައްދުވާ ގޮތަށް ކޮމިޝަނަށް ބާވީސް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިފައިވަނީ. ދެން އޭގެ
ތެރެއިން އެކާވީސް މައްސަލަ އެއީ ހަމަ އާންމު ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅިފައި. ދެން އެއް މައްސަލައަކީ ދައުލަތުގެ
މުއައްސަސާއަކުން ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލަ. ދެން އިމިގްރޭޝަނާ ގުޅޭ ގޮތުން ދެ މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިފައިވޭ. އެއީ
އާންމު ފަރާތްތަކުން. އެއީ ތަފުސީލަކީ. އަޅުގަނޑަށް ޖަވާބުދެވިއްޖެ ދެއްތޯ ހުރިހާ ސުވާލަކަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު)
8

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން އެ ގޮތަށް ހަމަ އެ ފަރާތްތަކަށް ޖަވާބުދެމުންގެންދަން މައްސަލަ ނިމުނީމަ. އާދެ! އާދެ!
ނިންމުން ބިނާކުރި ސަބަބާ އެކީގައި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން އެ މައްސަލަ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ޖަވާބުދެމުންގެންދަން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ރައީސަށް ފުރުޞަތުއަރުވާނަން އާދެ!.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް ޝުޢައިބް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުޢައިބް އިނގޭތޯ. އާދެ! އެ ވިދާޅުވީ އާންމުކޮށް އާންމުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަމުން އެބަ
ގެންދަން މިހާރު މީޑިއާތަކާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މަޢުލޫމާތު ހޯދަމުން ދަނީ. އެކަމަކު މީގައި ވާ ގޮތަކީ ބައެއް
ފަހަރަށް ސަރުކާރުގެ މުހިންމު ސިޔާސަތުތަކާ ގުޅޭ ކަންތައްތައް ވެސް ހުރޭ. އެހެންވީމާ، ބައެއް ފަހަރަށް ބައެއް
ކަންތައްތައް ތަންކޮޅެއް އުނދަގޫ އެ ގޮތަށް އާންމުކުރަން ވެސް. އެކަމަކު އެބަ ވިސްނަން އެ ކަމާ އިނގޭތޯ. ކުރިއަށް
އެބަ ގެންދަން. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އިތުރު ބޭފުޅެއްގެ. އެއާ ގުޅިގެން އެއްޗެއް ދަންނަވައިލަން؟ އާދެ! ކުރިއަށްގެންދަވާ!
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރު މަރިޔަމް އިންޝާ ފައިސަލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު އިންޝާ އިނގޭތޯ، ކޮމިޝަން މެންބަރ. މީޑިއާ ތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުރެއްވި ސުވާލާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު
ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވޭ، 2025 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވާނެ މީޑިއާ ޕޮލިސީއެއް އެކުލަވައިލައިފައި. އަދި
ހަމަ މީޑިއާތަކަށް މަޢުލޫމާތުތައް ދިނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެނގޭ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ
މަސައްކަތްތައް އާންމު ރައްޔިތުންނާ ހިސާބަށް ފޯރުމަކީ މުހިންމު ކަމެއް ކަން. އެހެންވީމާ، ހަމަ މީޑިއާ ޕޮލިސީގެ
އިތުރުން މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ވާނެ އެން.އައި.ސީގެ ޑިޖިޓަލް މީޑިއާ ކޮމިއުނިކޭޝަންސް އެންޑް ޕަބްލިކް
އެވެއަރނަސް ސްޓްރެޓެޖީއެއް އެކުލަވައިލައިފައި. އަދި ހަމަ ވެބްސައިޓުގެ އިތުރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ސޯޝަލް
މީޑިއާގައި މި ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ޕޯސްޓުތައް އާންމުކުރުމާއި، ހަމަ ދުވަހުންދުވަހަށް
ކޮމިޝަނުން ކުރާ މަސައްކަތްތަކާއި ބައްދަލުވުންތަކާ އަދި ހަމަ ސްޓެޓިސްޓިކްސް ވެސް އާންމުކުރަމުންދާ ގޮތަށް
9

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މަސައްކަތްތައް ހަމަޖައްސާފައިވާނީ. ދެން އޭގެ އިތުރުން ހަމަ އާންމުންނަށް މައްސަލަތަކާ
ގުޅިގެން ވެސް އަވަހަށް ފޯރުކޮށްދޭން ޖެހޭ މަޢުލޫމާތުތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އެކިއެކި މީޑި އާތަކާ އެކީގައި
ގުރޫޕެއް ވިޔަސް އެކުލަވައިލައިގެން މައުލޫމާތުތައް އަވަހަށް ފޯރުކޮށްދިނުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ކުރަން ޖެހޭ ކަންކަން
ކުރުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދަނީ ހަމަ ކޮމިޝަނުން ކުރަމުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު
އެ ވާހަކަ ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކޮލަމާފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީއަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ކޮލަމާފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމްދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ މިހާރު، ވަރަށް ޒަމާންތަކެއްވަންދެން މައްސަލަތައް ނުބެލި ހުރެ ވޭތުވެދިޔަ ދެ
އަހަރު ކުއްލިއަކަށް ގާތްގަނޑަކަށް މުޅި މައްސަލަތަކުގެ % 60 މި އައީ، އެއީ ކިހިނެއް ވެގެންތޯ ތި ބޭފުޅުންނަށް؛
އޭގެ ކުރީގައި ނޯންނަނީތޯ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ބާރުތަކެއް ދެވިފައި؟ ނޫނީ މިހާރު ހަމަ މައްސަލަތައް ގިނަވީތޯ؟
ކިހިނެއްވެގެންތޯ ކުއްލިއަކަށް މި ދެ އަހަރު ތެރޭގައި މިހާ ބައިވަރު މައްސަލަތައް އައީ؟
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ކުރިއަށްގެންދަވާ. އާދެ! އެހެންވީމާ، ކޮލަމާފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލަށް ކުރިއަށްދަމާ.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް ޝުޢައިބް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުޢައިބް އިނގޭތޯ. އަނެއްހެން މައްސަލަތައް ވާގޮތަކީ ވަކި މަދުވަނީ ނޫން. އެކި އަހަރުތަކުގައި؛ ދެން މީހުންނަށް
ދިމާވާ މައްސަލަތައް ކަންނޭނގެ މި އަހަރު ދެން ގިނަވީ. ދެން ފަހަރެއްގައި ގިނަ މީހުންނަށް ކަންތައްތަކެއް ދިމާވީ
ކަމަށް ވެދާނެ. މި ދިޔަ އަހަރު ސަތޭކަ ސައްބީސް އެބަ އޮތް. މި އަހަރު ސަތޭކަ ނުވަދިހަ ހައެއް. އެހެންވީމާ، އެ
އާންމުން ހުށަހެޅުމަށް މި ބިނާވަނީ. އަޅުގަނޑުމެން އިސްނަގައިގެން އެހާ ގިނަ މައްސަލައެއް ނުނަގަން.
އިސްނަގައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ނަގަނީ އާންމު މަސްލަހަތާ ގުޅޭ މައްސަލަތައް. އެހެންވީމާ، އާންމު މަސްލަހަތާ ގުޅޭ
މައްސަލައެއް ނޫން ވެއްޖެ ކަމަށް ވަނީވިއްޔާ އެ ބޭފުޅަކު ހުށަހެޅުމުން އަޅުގަނޑުމެން ބަލަނީ. އަމިއްލައަށް
10

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެން އާންމު މަސްލަހަތާ ނުގުޅޭ މައްސަލައެއް ވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަކަށް ނުއެއް ނަގަން
އިނގޭތޯ.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް ފާޠިމަތު ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ފާޠިމަތު ޝަރީފް، ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް. މެންބަރު ވިދާޅުވީ އަސްލު ވާހަކަފުޅު އަޅުގަނޑަށް ފަހުމުވިގޮތުން
އެއީ ކީއްވެތޯއޭ ، މި ފަހުންފަހުން އައިސް މައްސަލަ ގިނަވަނީ ކީއްވެގެންތޯ. ކުރީގައި ހަގީގަތުގައި ނޭޝަނަލް
އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް ފޮރުވިފައި އޮންނަ ތަނެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް މީހުންނަށް، އަދިވެސް ހަމަ ވަރަށް
ގިނަ މީހުންނަށް އެނގިފައި އޮންނަ ގޮތުގައި ޕޮލިސް އިންޓެ ގްރިޓީ ކޮމިޝަނެއް އޮންނަނީ. ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ
ކޮމިޝަން؛ ޕޮލިސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނާއި، ކަސްޓަމްސް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނާ ދެ ތަން އެއްވެގެން އުފެދުނު
ތަނެއް ކަމެއް، ކީއްކުރާ ތަނެއް ކަމެއް ގިނަ މީހުންނަކަށް ނުއެއް އެނގޭ. ދެން އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑުމެން
މެންބަރު އިންޝާ ވިދާޅުވިހެން މި އަހަރު ފެށުނު އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އާ މެންބަރުން މި ޖޮއިންކުރީ މި ދިޔަ
އަހަރު ނިމެން އުޅެނިކޮށް. ދެން މި އަހަރު ފެށުނު އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން މީޑިއާ ސްޓްރެޓެޖީއެއް އެކުލަވައިލައި،
ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަލަށް ކަންނޭނގެ ކޮމިޝަނުން މީޑިއާއަށް މައުލޫމާތު ދިނީ. ޓީވީ، ރޭޑިއޯ އަށް ވެސް މަޢުލޫމާތު
ދިނުމުގެ ސެޝަންތަކެއް މި އަހަރު ގެންދެވިފައިވާނެ. އެހެންވީމާ، ޓްރާންސްޕޭރެންޓުވާ ވަރަކަށް މައްސަލަތައް ގިނަ
ވެސް ވޭ. ހަމަ އެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އެބަ އޮތް ވަރަށް ބޮޑު ބެކްލޮގެއް ވެސް އެބަ އޮތް. އަޅުގަނޑުމެން
ހަމަ ޚާއްސަ އިސްކަމެއްދީގެން އެ ބެކްލޮގް ކުލިއަރކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް އެބަ ގެންދަން. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ތަންކޮޅަކީ ، އަޅުގަނޑުމެން އިންވެސްޓިގޭޓަރުންގެ އަދަދު އިނގޭތޯ، ނުވަ ކުދިން
މި އަހަރު، މިހާރު ތިބީ. އެއީ މި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައި އޮތް މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު. އެހެންނަމަވެސް، މި
އަހަރު ފެށުނު އިރުގައި ތިބި ހަތަރު އިންވެސްޓިގޭޓަރުން. އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ޗެލެންޖެއް އަޅުގަނޑުމެން
ބޭނުންވާ ސްޕީޑުގައި މައްސަލަތައް ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް. ދެން މައްސަލަތައް ގިނައިން ނިމޭވަރަކަށް އާންމުންގެ
މެދުގައި އަޅުގަނޑުމެންނާ މެދު އޮންނަ އިތުބާރު ރަނގަޅުވާވަރަކަށް އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މައްސަލަތައް ގިނަވާނެހެން.
އެއީ ކަންނޭނގެ ސަބަބަކީ. ޝުކުރިއްޔާ.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރު ޢަލީ މުޙައްމަދު މަނިކު ވާހަކަދެއްކެވުން:
11

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑު މިއީ ޢަލީ މުޙައްމަދު މަނިކު. އަޅުގަނޑުމެން މައްސަލަތައް، ފާޠިމަތު ޝަރީފް ވިދާޅުވިހެން މައްސަލަތައް،
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޝަނު ގައި އެބަ ހުރި ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތައް ފުނިޖެހިފައި. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެ ދަތުރުނުކުރެވޭ. މިފަހަރު ދިޔައީ އައްޑު އަތޮޅަށް. ދެން ކުރިއަށް އޮތްތާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުޅުދުއްފުށްޓަށް ވެސް
ދާނަން. އޭގެ ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން ދެން ހުރިހާ؛ ށ. އަތޮޅަށް ވެސް ދާން މި ތިބީ ނިންމައިގެން. ބ. އަތޮޅަށް
ވެސް ދާން މި ތިބީ ނިންމައިގެން. އެކަމަކު ވާ ގޮތަކީ؛ އަޅުގަނޑު ދިޔައިން އައްޑުއަތޮޅަށް. އަޅުގަނޑުމެން ދިޔަ އިރު
ވާ ގޮތަކީ އައްޑު އަތޮޅު ތިބޭ ފުލުހުން ވެސް ވަރަށް މަދު. ދެ ފުލުހަކު އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ. މަރަދޫ ސްޓޭޝަނުގައި
ތިބި ދެ ފުލުހުން ތިއްބެވީ. ދެން އާންމުކޮށް، ޖުމުލަކޮށް ފުލުހުން މަދު. އެހެންވީމާ، އެ މީހުން ވެސް ހުށަހަޅާ ކަމަކީ
ތިމަންނަމެންނަށް މަސައްކަތެއް ނުކުރެވެއޭ. ކިހިނެއްހޭ ތިމަންނަމެން މަސައްކަތެއް ކުރާނީ. ފުލުހުންނެއް ރަށުގައި؛
ފޭދޫ، މަރަދޫގައި ހުރި ފުލުހުންގެ ސްޓޭޝަނަށް ދިޔައިމަ އެ މީހުން ބުނީ، ކަސްޓަމްސް އޮފިސަރުން ބުނީ އެ
ތާނގައި އުޅޭނެ ކުއްޖަކު ނުވެއޭ. ރަށު ކުދިން އެހާ ރަނގަޅެއް ނޫނޭ. އެ މީހުން ބޭނުމެއް ނުވޭ ރަށު ކުދިން އެހެން
އުޅޭކަށް. ރަށު ކުދިން އެ ތާނގައި އުޅޭކަށް ބޭނުމެއްނުވޭ. ފުލުހުން ޖެހެނީ އެހެން މީހުންނަށް ފަހަތުން
ދުއްވަންވިއްޔާއޭ. އެހެންވީމާ، ރަށު މީހުން ބޭނުމެއް ނުވޭ، އެ ރަށުގެ ކުދިން ބޭނުން ނުވޭ އެތާނގައި އުޅެން.
އެހެންވީމާ، އެކަހަލަ ޗެލެންޖުތައް ވަރަށް ގިނަ ޗެލެންޖުތައް އެބަ ހުރި. ސީދާ އެ މީހުން އެ ތަނަށް ދިޔައިމަ
އެނގޭނީ ދޯ އެ މީހުންގެ ފަރާތުން ކަންތައް ހުންނަ؛ ދެން އެ މީހުންގެ ބަޖެޓު، ބަޖެޓު ދަތިކަން. ހަމަ ހުރިހާ
ތަނަކަށް ދިޔައިމަ ވެސް ބަޖެޓުގެ ދަތިކަން އޮވޭ. އެ ވާހަކަ ހުރިހާ އެންމެން ވެސް ފާހަގަކުރި. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ
ދަންނަވައިލީ. އެ ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމަކީ އެންމެ ބޮޑު؛ ފުލުހުންނަށް ވެސް ދިމާވެފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު ދަތިކަން.
ކަސްޓަމްސްއަށް އެންމެ ބޮޑު ދަތި ކަމަކަށް ވަނީ ބަޖެޓު. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުންނަށް އެ ވާހަކަ ދެންނެވީ.
އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން އެ ބޭފުޅުން އަރިހުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާނަމޭ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ކޮމިޓީއަށް
ދިޔައިމަ އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާނަމޭ. އެހެންވީމާ، އެ ވާހަކަ ދަންނަވަން އަޅުގަނޑު މިތާ. ތޭންކިއު.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އެހެން ބޭފުޅެއްގެ ކޮމެންޓެއް.
ނޭޝަނަލް އިންޓެގްރިޓީ ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރު ޝިފާޒު ޢަލީ ވާހަކަދެއްކެވުން:
12

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑު ޝިފާޒު ޢަލީ އިނގޭތޯ. ދެންމެ، އަސްލު މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ހުށަހެޅެމުންދަނީ. ދެން މި
ތަން އުފެދިގެން މި އައީ ޕޮލިހާއި ކަސްޓަމް އިންޓެ ގްރިޓީއާ ދެ ކޮމިޝަނެއް އެއްކޮށްލައިގެން. ދެން އެތާ ތިބި
މުވައްޒަފުން، އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އިތުރަށް މުވައްޒަފުންނެއް ނުއެއް ލިބޭ. އެހެންވީމާ، އެ މުވައްޒަފުންނާ
އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ދާ އިރުގައި، ދެން މި އަހަރު، ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި އައްޔަން މި ކުރެވުނީ
މި ދިޔަ އަހަރު. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރީގައި ހުރި ބެކްލޮގު ވަރަށް ބޮޑަށް ދުއްވޭތޯ މި ބަލަނީ.
ހުސްކުރެވޭތޯ. އެއާއެކީގައި މި އަންނަ މައްސަލަތައް ވެސް ހަމަ ބެލޭތޯ ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތް ކުރަމުން މި
ގެންދަނީ. އޭގެ އިތުރުން ރޭޑިއޯ، ޓީ.ވީއަށް ވެސް ހަމަ އަލަށް މި ކޮމިޝަނުން ހަމަ އަރަ އި ކޮމިޝަނާ ގުޅޭ ގޮތުން
ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަ ދެކެވިއްޖެ. އަދި އެއާ ގުޅޭ ގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ ދަތުރުތަކުގައި ކައުންސިލު
އިދާރާތަކާއި ރައްޔިތުންނާ ވެސް ހަމަ ބައްދަލުކޮށް ކޮމިޝަނާ ގުޅޭ ގޮތުން މައުލޫމާތު ދެމުން މިހާރު މި ދަނީ.
އެހެންވީމާ، ރައްޔިތުންނަށް ކުރިން ނޭނގޭ މިންވަރަށް ކޮމިޝަން މިހާރު ކޮންމެވެސްވަރަކަށް އެނގޭނެ. އަދިވެސް
އަދި އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އޮންލައިންކޮށް ނަމަވެސް، މީޓިންތައް ބާއްވައިގެން ކުރިއަށްގެންދަންޖެހޭ ކަމެއް އެ
ކަމަކީ އެއީ. އެއީ ދަތުރުކުރުމަކީ އެއީ ބަޖެޓު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ލިބިފައި އޮންނަ މިންވަރަށް ބަލާ އިރުގައި
އެއީ ކުރެވޭވަރު ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނަން މުސްތަގުބަލުގައި ، މިހާރު ފުލުހުންގެ
ޚިދުމަތް މި އޮތީ މުޅި ގައުމަށް ފުޅާވެފައި. އެހެންވީމާ، ހުރިހާ ދިމާލަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އޮންލައިންކޮށް
ނަމަވެސް، މައުލޫމާތު ދެވޭނެ ގޮތްތައް ހަދަން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނަން އިނގޭތޯ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އިތުރު އެއްވެސް މެންބަރެއްގެ އެއްވެސް ؛ މެންބަރުންގެ ފަރާތުން އެބަ އޮތްތޯ ތި ބޭފުޅުންގެ އިތުރު ކަމެއް؟
ދެން އަޅުގަނޑުމެން އިރާދަކުރެވިއްޔާ ވަރަށް އަވަހަށް ޒިޔާރަތްކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމެއް ފަށާނަން ތި މުއައްސަސާތަކަށް
ކަންތައްތައް ބަލައިލަން. ބަޖެޓުގެ ބަހުސް މި ދައުރުގައި ފެށިގެން ދާނެ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ކުރިން އެތާ ހުރި
ކަންތައްތައް ބަލައި ، ދެން ތި ބޭފުޅުން ވެސް އެ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންފުޅުވާ ބައެއް ކަންތައްތައް އޮވެދާނެތީ އެ
ކަންތައްތައް ވެސް ދެނެގަތުން. ދެން ތަންކޮޅެއް ކުރިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝަކުވާ އައި ކޮމިޝަނުގެ
ބައެއް މެންބަރުންގެ ހާޒިރީއާ ގުޅޭ ގޮތުން. މި ދައުރުގެ ބޭފުޅުންނެއް ނޫން މި ދެންނެވީ. މި ދިޔަ އަހަރުގައި އެ
ޝަކުވާތައް އައި. އެހެންނަމަވެސް، މިފަހަރު އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެކަހަލަ ޝަކުވާ އައިސްފައެއް ނެތް.
އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކެނީ އެއީ ރަނގަޅު ފާލެއް ކަމަށް. ރަނގަޅު ފެށުމެއް ކަމަށް އިނގޭތޯ. ދެން އެހެންވީމާ، އެ
13

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ހާޒިރީއަށް ހަމަ ވަޑައިގެން ތި ބޭފުޅުންގެ ޒިންމާތަކާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތައް ހަމަ އަދާކުރައްވަން އަޅުގަނޑުމެން
ހިތްވަރު ދެން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެދޭކަމެއް އެބަ އޮތް. މިހާރު 2019 އިން ފެށިގެން މި ޕެންޑިންގައި ހުރި
މައްސަލަތަކަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި، އެއަށް ކޮންމެވެސް ކަހަލަ ތާވަލެއް ހައްދަވައިލައްވާފައި އަޅުގަނޑުމެންނާ ވެސް
ހިއްސާކޮށްލަދެއްވާ އޭތި ކުރިއަށްގެންދާނެ ގޮތަކާ ބެހޭ ގޮތުން. ދެން އިތުރަށް އަދި އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންގެ
ކަންބޮޑުވުންތަކާ އެއްކޮށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އިށީންނާނަން މި ޕްރެޒެންޓޭޝަންތައް ނިމުނީމާ. ވަރަށް އަވަހަށް
އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި މަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ޒިޔާރަތްކުރުންތަކެއް ފަށްޓާނަން. އެހެންވީމާ، އިތުރު ކަމެއް ތި
ބޭފުޅުން ފާހަގަކޮށްލަންނެތިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން ތި ބޭފުޅުންނާ އެކު މި ބޭއްވޭ ބައްދަލުވުން ނިންމައިލާނަން. އަދިވެސް
ހަމަ އެއްފަހަރު ޝުކުރުއަދާކުރަން އިނގޭތޯ ވަރަށް އަވަދިނެތިވަޑައިގެން އުޅުއްވަމުން ވެސް އަނެއްކާ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައިގަޑި އިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަބަބުން ތި ބޭފުޅުންނަށް އުނިވެގެން އެ ދިޔައީ. އެހެންވީމާ،
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް ހަމަ އިޚުލާސްތެރިކަމާ އެކީ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން ޝުކުރުދަންނަވަން އިނގޭތޯ. ول ساََّلمُ
علََْي كُْم. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ال ساََّلمُ علََْي كُْم. އާދެ! އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން
ދަންނަވައިލީ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓާ ގުޅޭ ޚުލާސާ ޕްރެޒެންޓޭޝަނެއް ހުށަހަޅާލަދެއްވުމަށް. ދެން
ޕްރެޒެންޓޭޝަން ހުށަހަޅައިދެއްވުމަށް ފަހު އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ސުވާލެއް އޮވެއްޖެއްޔަ ނޫނީ
ކަމެއް ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ ތި ބޭފުޅުންނަށް ދަންނައިވާލަން ބޭނުން. މި ބައްދަލުވުމުގައި
ބައިވެރިވެވަޑައިގަންނަވަނީ ރައީސް، އަލްއުސްތާޛު އާދަމް ޝާމިލް. ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް، އަލްފާޟިލް
ޢަބްދުاله ނާޝިދު. ކޮމިޝަނުގެ މެންބަރު އަލްއުސްތާޛާ ޝިޔާމާ މުޙައްމަދު. ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް، އަލްފާޟިލާ
ފާޠިމަތު ނިލްފާ. ލީޑް ކޮރަޕްޝަން އިންވެސްޓިގޭޝަން އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ މަލީހާ އަޙްމަދު. އެސިސްޓެންޓް
ޑިރެކްޓަރ އަލްފާޟިލާ ޔުމްނާ ވަޙީދު. އަދި ޕްރިންސިޕަލް އެޑްމިނިސްޓްރޭޓިވް އޮފިސަރ އަލްފާޟިލާ ޝިރުޢާ
އަޙްމަދު. ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށްގެންދަމާތޯ.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑު އާދަމް ޝާމިލް، ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް. 2025 ވަނަ އަހަރުގެ
ކޮމިޝަނުގެ އަހަރީ ރިޕޯޓުގެ ޚުލާސާ ޕްރެޒެންޓޭޝަނަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތުން އިދާރީ މުވައްޒަފުން
ކުރިއަށްގެންގޮސްދެއްވާނެ. ޝުކުރިއްޔާ.
14

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް ފާޠިމަތު ނިލްފާ ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ال ساََّلمُ علََْي كُْم. މި އަހަރީ ރިޕޯޓުގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަންގައި ހަމަ މިކޮޅުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިފައިވާ
ކޭ.ޕީއައިސްތަކަށް ބިނާކޮށް ޕްރެޒެންޓޭޝަން ކުރިއަށްގެންދާނީ. ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅުނު ޝަކުވާގެ އަދަދަށް ބަލައިލާ
އިރުގައި ކޮމިޝަނަށް ޖުމުލަ އެއް ހާސް އޮނަތިރީސް ޝަކުވާ މި އޮތީ ހުށަހެޅިފައި. އޭގެ ތެރޭގައި ހުށަހެޅި ޝަކުވާގެ
ތެރެއިން ރަޖިސްޓަރީކުރެވުނީ ފަސް ސަތޭކަ ދެ މައްސަލަ. ރަޖިސްޓަރީނުކުރާ ޝަކުވާގެ އަދަދަކަށް މި ވަނީ ފަސް
ސަތޭކަ ހަތާވީސް. މީގެ ތެރޭގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ އަލުން ކޭސް ރިވިއުކުރުމަށް ދެ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅާފައި
ވާ ކަމަށް. ރަޖިސްޓަރީކުރި މައްސަލައިގެ އަދަދަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ޖުމުލަ ފަސް ސަތޭކަ ތިރީސް ތިން
މައްސަލައެއް މިވަނީ ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައި. މީގެ އިތުރުން ކޮމިޝަނުން އިސްނަގައިގެން ބަލާ މައްސަލަތަކާ އި،
ސްޕްލިޓް މައްސަލަތައް ހިމެނޭހެން 2025 ވަނަ އަހަރު ޖުމުލަ ފަސް ސަތޭކަ ތިރީސް ތިން މައްސަލަ ކޮމިޝަނުގައި
ރަޖިސްޓަރީކުރެވިފައިވާ އިރުގައި، ސްޕްލިޓް މައްސަލަތަކަކީ ކޮމިޝަނުން ތަޙުޤީޤުކުރާ މައްސަލައެއްގެ ތެރެއިން
އިތުރު މައްސަލަތަކެއް ނުވަތަ ވަކި ފަރާތެއް ހިމެނި އަދި ކޮންމެ ބަޔަކަށް ވަކި ތަޙުޤީޤެއް ބޭނުންވާ ހާލަތްތަކުގައި
އެއިން ކޮންމެ މައްސަލައެއް ވަކި މައްސަލައެއް ގޮތުގައި ރަޖިސްޓަރީކޮށްގެން ބެލުމަށް ނިންމާ މައްސަލަތައް. ނިންމި
މައްސަލަތަކުގެ އަދަދު؛ ރަޖިސްޓަރީކުރި މައްސަލައިގެ އަދަދަކީ ފަސް ސަތޭރަ ތިރީސް ތިނެއް. ތަޙުޤީޤީ މަރުޙަލާއާއި
ޕްރިލިމިނަރީ މަރުޙަލާގައި 2025 ވަނަ އަހަރު ނިންމާފައިވަނީ ޖުމުލަ ތިން ސަތޭކަ ފަންސާސް އެއް މައްސަލަ.
މައްސަލަތައް ނިންމުމަށް ހޭދަވި މުއްދަތަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ޕްރިލިމިނަރީ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާގައި ހަ އަހަރު އެބަ
ހޭދަވޭ. މިއީ އަސްލުގައި މީގެ، 0.6 އަހަރު އެބަ ހޭދަވޭ. އެއީ މައްސަލަ ނިންމުމުގެ މުއްދަތު ކަނޑައަޅަނީ
އިންވެސްޓިގޭޝަން އޮފިސަރަކާ މައްސަލަ ހަވާލުކުރެވޭ ހިސާބުން ފެށިގެން ހުރިހާ މަރުޙަލާތަކެއް ނިމުމާ ދެމެދު
ހޭދަވާ ވަގުތަށް. މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ކޮމިޝަނުގައި ވަސީލަތްތައް ހުންނަ މިންވަރާއި، މި ހުރިހާ
ކަންކަމަށް ރިއާޔަތްކޮށް ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް މަސައްކަތްތައް ބައްޓަން މި ކުރަނީ 4 ކުއާޓަރއަކަށް މަސައްކަތް
ބަހައިލައިގެން ކޮމިޝަނުގައި ގާއިމުކުރެވިފައިވާ ޕްރިއޮރިޓީ ނިޒާމުގެ ދަށުން މައްސަލަތަކަށް އިސްކަންދީގެން. އެގޮތުން
އޭ، ބީ، ސީ، ޑީ މި 4 ޕްރިއޮރިޓީއަށް މައްސަލައިގެ ބުރަދަން، އޭގެ ތެރޭގައި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ
މަސައްކަތްތަކުގެ ބޮޑުކުޑަމިނާއި ، އުނދަގޫ ކަމަށް ބަލާފައި ވަޒަންކުރުމަށް ބޭނުންކުރާ މިންގަނޑެއް މިއީ އޭ، ބީ،
ސީ، ޑީއަކީ. ދެން މީގެތެރޭގައި އޭ ކެޓަގަރީގެ މައްސަލަތަކަކީ އެންމެ ބުރަދަން ބޮޑު މައްސަލަތައް. އަދި ޑީ
ކެޓަގަރީގައި މި ހިމެނެނީ ކުދި މައްސަލަތައް. ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަން އަދި ޕްރޮސިކިއުޝަނަށް ފޮނުވުނު
މައްސަލަތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ފާއިތުވެދިޔަ އަހަރު ކޮމިޝަނުން ޕީ.ޖީ އޮފީހާ އެކީގައި ޖުމުލަ ތޭރަ
15

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
މައްސަލައެއްގައި މުޅިން އަލަށް ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަން ފަށާފައިވޭ. މީގެ އިތުރުން ދަޢުވާކޮށްދިނުމަށް ސަރިޔަތަށް
ހުށަހަޅައިދިނުމަށް އެދި ތޭރަ މައްސަލައެއް ކޮމިޝަނުން ވަނީ ނިންމާފައި. އަދި މި ތޭރަ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން އަށް
މައްސަލަ ވަނީ ޕީ.ޖީ އޮފީހުން ބަލައިގަނެފައި. 2025 ވަނަ އަހަރު ޕީ.ޖީ އޮފީހުން ޖުމުލަ ހަތް މައްސަލައެއް
އަނބުރާ ފޮނުވައިލައިފައިވޭ. އަދި ސަތޭކަ ނުވަ މައްސަލައެއް ޕީ.ޖީ އޮފީހާ އެކީގައި މަޝްވަރާ ކުރެވިފައި ވެސްވޭ.
ކޮމިޝަނުގެ ތަފާސް ހިސާބުތަކުން ދައްކާ ގޮތުގައި ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަން މަރުޙަލާގައި މައްސަލައެއް އެވްރެޖުކޮށް
ހަތަރު ސަތޭކަ ބާރަ ދުވަސް މިކަމުގައި އެބަ ހޭދަވޭ. 2025 ވަނަ އަހަރު ފެށުނު އިރު ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަން
މަރުޙަލާގައި ނުވަދިހަ ހަ މައްސަލައެއްވޭ. އަދި އަހަރު ނިމުނު އިރުގައި ޖުމުލަ ސަތޭކަ ހަތް މައްސަލައެއްވޭ. ނިންމި
މައްސަލަތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި 2025 ވަނަ އަހަރު ކޮމިޝަން ޖުމުލަ ސަތޭކަ ނުވަދިހަ ހަތް މައްސަލަ މި ވަނީ
ނިންމާފައި. މީގެ ތެރޭގައި ސަތޭކަ ސާޅީސް ނުވަ މައްސަލައަކީ ޕްރިލިމިނަރީ މަރުޙަލާއިން ކޮރަޕްޝަންގެ ކުށެއް
އެކުލެވިގެން ނުވާ ކަމަށް ނިންމާފައިވާ މައްސަލަތައް. ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާއިން އެކަށީގެންވާ ހެއްކާއި ގަރީނާ ލިބިފައި
ނުވާތީ ކޮރަޕްޝަނު ގެ ޢަމަލެއް އެކުލެވިގެން ނުވާ ކަމަށް ބައްތިރީސް މައްސަލައެއް މިވަނީ ނިންމާފައި. ދަޢުވާކުރުމަށް
އެދި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ފޮނުވުމަށް ތޭރަ މައްސަލައެއް ނިންމާފައިވޭ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ތަޙުޤީޤު
ކުރިއަށްގެންދެވެން ނެތުމުން ތިން މައްސަލައެއް ފައިލް ވެސް ކުރެވިފައިވޭ. އިޞްލާޙުކުރުމަށް އެންގި އެންގުންތަކުގެ
ތަފުސީލަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ޖުމުލަ ހަތާވީސް އެންގުމެއް ވަނީ ފޮނުވިފައި. އޭގެ ބްރޭކްޑައުންއަކަށް ދާ ކަމަށް ވާ
ނަމަ ދައުލަތަށް އަނބުރާ ހޯދަންޖެހޭ ފައިސާއާ ގުޅޭ އަށް އެންގުމަކާއި ، އިޞްލާޙުކުރަން އެންގި ނަވާރަ އެންގުމެއް
ހިމެނޭ. އެންގުންތަކުގެ ފޮލޯއަޕް އަދި ތަންފީޒުވެފައިވާ މިންވަރަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ކޮމިޝަނުން މައްސަލަތައް
ތަޙުޤީޤުކޮށް ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކަށް ފާއިތުވި އަހަރުތަކުގައި އަންގާފައިވާ އެންގުންތަކަށް އެ އިދާރާތަކުން
ޢަމަލުކޮށްފައިވާ މިންވަރު ބެލުމުގެ ގޮތުން 2025 ވަނަ އަހަރު ޖުމުލަ ސަތޭކަ ސާޅީސް ފަސް ފޮލޯއަޕެއް ހެދިފައިވޭ.
ފޮލޯއަޕް ހެދި އެންގުންތަކުގެ ތެރެއިން 17 އެންގުމެއް އެ އިދާރާތަކުން ތަންފީޒުކޮށްފައިވޭ. ސާޅީސް އެންގުމެއްގައިވާ
ކަންކަން ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފަށާފައިވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައުލޫމާތު ލިބުނު. އަދި އެކި ސަބަބުތަކާ
ހުރެ ސައްބީސް އެންގުމެއްގައިވާ ކަންކަން ތަންފީޒުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފެށިފައި ނުވާ ކަމަށް ވެސް އިދާރާތަކުން
ކޮމިޝަނަށް ވަނީ މައުލޫމާތު ދެއްވާފައި. މީގެ އިތުރުން 2025 ވަނަ އަހަރު ނިމުނު އިރުގައި ޖުމުލަ ފަސްދޮޅަސް ދެ
އެންގުމެއްގެ ތަންފީޒީ އަދާހަމަ ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައި ނުވާކަން ވެސް ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން. ދައުލަތަށް އަނބުރާ
ހޯދުމަށް އަންގާފައިވާ ފައިސާގެ ތަފުސީލަށް ބަލައިލާ ކަމަށް ވާ ނަމަ 2009 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2025 ވަނަ
އަހަރުގެ މިހާތަނަށް އޭ.ސީ.ސީގެ ތަޙުޤީޤުތަކުން ދައުލަތުން ގެއްލިފައިވާ ފައިސާގެ ގޮތުގައި އެކި އިދާރާތަކަށް އެއް
16

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ބިލިއަން ހަ ސަތޭކަ ހަތް މިލިއަން ހަ ސަތޭކަ ތިރީސް ދެ ހާސް ނުވަ ސަތޭކަ ހަތްދިހަ ނުވަ ރުފިޔާ ތިން ލާރި
އަނބުރާ ހޯދަންޖެހޭ ކަމަށް އަންގާފައިވާނެ. ދެން ކޮމިޝަނުން ނިންމި މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ
ފައިސާގެ ޖުމުލަ އަދަދު 17 އަހަރަށް ބަހައިލައިފި ކަމަށް ވާ ނަމަ އަހަރަކަށް ނުވަދިހަ ހަތަރު މިލިއަން ފަސް
ސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް އަށް ހާސް އަށްޑިހަ ހަތަރު ރުފިޔާ ހަތަރު ލާރި، އަދި މަހަކަށް ބަލާ ކަމަށް ވާ ނަމަ ހަތް
މިލިއަން އަށް ސަތޭކަ އަށްޑިހަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ހަތްދިހަ ތިން ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް ހަތް ލާރި ދައުލަތަށް އަނބުރާ
ހޯދުމަށް ކޮމިޝަނުން ވާނީ އަންގާފައި. އެހެންކަމުން، މި ތަފާސް ހިސާބުން ފާއިތުވެދިޔަ 17 އަހަރު ދައުލަތުގެ
ބަޖެޓުން އޭ.ސީ.ސީގެ ހިންގުމަށް ޚަރަދުކޮށްފައިވާ ކޮންމެ އެއް ރުފިޔާއަކަށް މަދުވެގެން ދެ ރުފިޔާ އަށްޑިހަ ފަސް
ލާރި ދައުލަތަށް އަނބުރާ ހޯދުމަށް ކަމާ ގުޅޭ މުއައްސަސާތަކަށް ކޮމިޝަނުން ވާނީ އަންގާފައި. ދައުލަތަށް އަނބުރާ
ހޯދުނު ފައިސާގެ ތަފުސީލަށް ދާ އިރުގައި ދައުލަތަށް އަނބުރާ ހޯދުމަށް ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކަށް 2025 ވަނަ އަހަރުގެ
ނިޔަލަށް އަންގާފައިވާ ފައިސާގެ ތެރެއިން ޖުމުލަ ސަތޭކަ ހަތް މިލިއަން ހަ ހާސް އަށް ސަތޭކަ ހަތާވީސް ރުފިޔާ
އަނބުރާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތަށް ހޯދިފައިވާ ކަމަށް އިދާރާތަކުން ކޮމިޝަނަށް މައުލޫމާތު ދީފައިވޭ. މީގެ ތެރެއިން ދެ
ލައްކަ ސާޅީސް ހަތަރު ހާސް އަށްޑިހަ އަށް ރުފިޔާ ދިހަ ލާރިއަކީ 2025 ވަނަ އަހަރުގައި ދައުލަތަށް އަނބުރާ ހޯދި
ފައިސާ. ދެން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ ދައުލަތަށް އަނބުރާ ހޯދަންޖެހޭ ފައިސާ ހޯދައިދިނުމަކީ ކޮމިޝަނުން
ގާނޫނުން މަތިކޮށްފައިވާ ޒިންމާތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމެއް ނޫންކަން ވެސް ހަމަ ފާހަގަކުރެވޭ. މުވައްޒަފުން
ބައިވެރިވި ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި، ރާއްޖޭން ބޭރުގައި ހިންގި އަށާރަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމެއްގައި
ޖުމުލަ ތިރީސް ހަތަރު ބައިވެރިޔަކު ބައިވެރިކޮށްފައިވޭ. އެހެން އިދާރާތަކުން ރާއްޖޭގައި ހިންގި ތަމްރީނު
ޕުރޮގުރާމުތަކުގައި ބައިވެރިވި ސާޅީސް ނުވަ ބައިވެރިން މި ޖުމުލަ އަށާރަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމު. ކޮމިޝަނުން
އިންތިޒާމުކޮށްގެން މުވައްޒަފުންނަށް ހިންގި ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތަކުގެ ބާރަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމެއްގައި ޖުމުލަ ހަތަރު
ސަތޭކަ ވިހި ބައިވެރިން ބައިވެރިކުރެވިފައިވާނެ. ދެން ދެމެހެއްޓެނިވި ފަންނީ ކުރިއެރުމަށް 10 ގަޑިއިރުގެ ތަމްރީނު
2025 ވަނަ އަހަރު ހަމަކޮށްފައިވަނީ 66% މުވައްޒަފުން. ދިރާސާތަކަށް ބަލައިލާ އިރު 2025 ވަނަ އަހަރު މި
ކޮމިޝަނުން ޖުމުލަ ދެ ދިރާސާއެއް ކޮށްފައިވޭ. އެއީ ސޯޝަލް އޮޑިޓުގެ ގޮތުގައި ދެ ސޯޝަލް އޮޑިޓާއި ، މަސްލަހަތު
ފުށުއަރާ ހާލަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އިރުޝާދުނާމާ. ސޯޝަލް އޮޑިޓު ރިޕޯޓުތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި
ދެ ރިޕޯޓެއް. މިއީ ހއ. ހޯރަފުށި ހޮސްޕިޓަލް ޕްރޮޖެކްޓެއް 3 ޖުލައިއިން 7 ޖުލައިއަށް ކުރިއަށްގެންދެވުނު. އަދި 30
ސެޕްޓެންބަރުން 4 އޮކްޓޫބަރަށް ކުރިއަށްގެންދެވުނު ށ. ފުނަދޫ ސްކޫލުގެ ފަނަރަ ކްލާސްރޫމް ޕްރޮޖެކްޓެއް.
އޭގެ އިތުރަށް މަސްލަހަތު ފުށުއަރާ ހާލަތްތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އިރުޝާދުނާމާ 2025 ވަނަ އަހަރުގެ 9
17

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ޑިސެންބަރުގައި ވާނީ ލޯންޗުކުރެވިފައި. އުސްއަލިތަކަށް ބަލައިލާ އިރުގައި "ކޮމްބެޓިން ކޮރަޕްޝަން އެންޑް
ސްޓްރެންތްނިން އިންޓެގްރިޓީ އިން ދަ ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރ" މި ޝިޔާރު ދަށުން ބައިނަލްއަގުވާމީ ފޯރަމެއް
"
ބޭއްވިފައިވޭ. ޔޫރަޕިއަން ޔޫނިއަންގެ އެހީގައި ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީ އިމްޕްލިމެންޓިން ޕާޓްނަރއެއްގެ ގޮތުގައި އެކައުންޓެބިލިޓީ
"
އިން އިންޓެގްރިޓީ މެޓަރސް މި ޕްރޮޖެކްޓު ފެށިފައިވޭ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ޖަޕާނު ސަރުކާރުގެ އިކޮނޮމިކް އެންޑް
ސޯޝަލް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޕުރޮގުރާމުގެ ހިލޭ އެހީގެ ދަށުން މި ކޮމިޝަނަށް ބޭނުންވާ އުޅަނދުތައް ހޯދުމުގެ
އެއްބަސްވުމުގައި ވެސް ވަނީ ސޮއިކުރެވިފައި. ގޮންޖެހުންތައް އަޅުގަނޑުމެން މީތި ތިން ބަޔަކަށް ބަހައިލާފައި.
ވަކިވަކިން ހަމަ ކޮންމެ ބަޔަކަށް އަޅުގަނޑު ޖެހިލާނަން. އެގޮތުން މުވައްޒަފުންގެ ދަތިކަން، އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން
ދާއިރާގެ ހުނަރުވެރިން ހޯދުމަށް ކުރާ އިޢުލާންތަކަށް ތަރުޙީބު މިހާރު މި ވަނީ ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ކުޑަވެފައި. އޭގެ
ސަބަބުން މަގާމުތަކުގެ % 50 ތަކުރާރުކޮށް އިޢުލާންކުރަންޖެހި، މި ހުރިހާ ކަމަކާ ހެދި އިދާރީ ހިންގުން މި ވަނީ
ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ލަސްވެފައި. އެހެން މުއައްސަސާތަކާއި އަޅައިބަލާ އިރު މުސާރައާއި އިނާޔަތްތައް ކުޑަވެފައި، ހައި
ރިސްކު އެލަވަންސް ވެސް އެއްވެސް ވަރަކަށް ލިބިފައި ނެތުމުން، ފަންނީ މުވައްޒަފުން ދެމެހެއްޓުމަށް ވެސް ވަރަށް
ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތައް ދިމާވެފައިވޭ. އޭގެއިތުރަށް މުވައްޒަފުން ވަކިވާ ނިސްބަތް ވެސް 23%ގައި ހުރުމުން،
ތަޖުރިބާކާރު ގިނަ މުވައްޒަފުން ގެއްލި މުއައްސަސާއަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތައް ދިމާވެފައިވާކަން ވެސް މި
ފުރުޞަތުގައި ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން. އޭގެއިތުރަށް ޖާގައިގެ ދަތި ކަމަށް ދާ އިރުގައި، ކޮމިޝަނަށް ޚާއްސަކުރެވިފައިވާ
އޮފީސް އިމާރާތެއް ނެތުމުގެ ސަބަބުން ތަޙުޤީޤުތަކާއި ތަމްރީނުތަކަށް ހާޒިރުވާ މީހުންގެ އިތުރުން މެންބަރުންނާއި
މުވައްޒަފުންގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަން ވެސް ކަށަވަރުކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ދަތިތަކެއް ދިމާވޭ. އާންމު މީހުން
ދިރިއުޅޭ ގެ އެއް ގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޝަން މި ހިންގަން މި ޖެހެނީ. އެހެންކަމުން، ކޮމިޝަނުގައި ބަލަހައްޓާ
ސެންސިޓިވް ޑޭޓާގެ ސެކިއުރިޓީ، މި ކަންކަން ކަށަވަރުކުރުމުގައި ވެސް ވަރަށް ގިނަ ގޮންޖެހުންތައް ކުރިމަތިވޭ.
ކޮމިޝަނުގައި މި ވަގުތު ޖާގަ ނެތުމުން އިތުރަށް ނަގާ މުވައްޒަފުންނަށް ބޭނުންވާ ވޯކް ސްޓޭޝަން ވެސް
ގާއިމުކުރެވޭކަށް ވެސް ނެތް. ކޮމިޝަނުގެ މުވައްޒަފުންގެ އަދަދު އިތުރުކުރުމަށާއި ، ބޭނުންވާ މިންވަރަށް މީހުން
ހޯދުމަށް ވެސް މިއީ ވަރަށް ބޮޑު ހުރަހެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އޭގެއިތުރަށް ކޮމިޝަނުގައި
ބޭނުންކުރަމުން މިދާ ގުދަންތައް، މި ސްޓޮކް ބަލަހައްޓާ ކޮޓަރިތައް ވެސް މިހާރު މި ވަނީ ހަމަ އެއްކޮށް ފުރިފައި.
އިތުރު ލިޔެކިޔުންތަކާއި އޮފީސް ސާމާނުގެ އިތުރުން އެކި ވަސީލަތްތައް ބަހައްޓާނެ ޖާގައެއް ވެސް ހަމަ މި ވަގުތު
އެއްވެސްވަރަކަށް ނެތްކަން ވެސް ހަމަ މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން. ދެން މާލީ މިނިވަންކަން ނެތުމާއި، ބަޖެޓުގެ
"
ދަތި ކަމަށް ބަލައިލާ އިރުގައި ބައިނަލްއަގުވާމީ ފެންވަރުގައި މި ބަލައިގަނެފައި މި ވާ ޖަކާޓާ ސްޓޭޓްމަންޓު އޮފް
18

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
"
ޕްރިންސިޕަލް ފޮރ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން އެޖެންސީސް މިއާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތީން ކޮމިޝަނުގެ ވާޖިބުތައް އެންމެ
ފުރިހަމައަށް އަދާކުރުމަށް ފުރުޞަތު ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން މާލީ މިނިވަންކަން ކަށަވަރުވާނެހެން އެބަ ބަޖެޓު
ކަނޑައެޅުމަކީ ކޮންމެހެން ވެސް ބޭނުންތެރި ކަމެއް. ޚަރަދުކުރުމުގެ ހުއްދަ ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ލިބުން
ލަސްވޭ. އޭގެތެރޭގައި އެބަހުރި އިދާރީ އެކި ކަހަލަ ޕްރޮސީޖަރސްތައް ވަރަށް ގިނަ، ޕްރޮސީޖަރސްތައް ގިނަވުމުގެ
ސަބަބުން ވެސް ރޭވިފައި މި ވާ ކަންތައްތަކަށް ވަގުތު ތަންފީޒުކުރެވެން ވެސް ނުހުރޭ. ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި،
އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން 2025 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމާ ހުރެ މުވައްޒަފުންގެ ގާބިލުކަން އިތުރުކުރުމަށް
ރޭވުނު ބައެއް ޚާއްސަ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތައް ކުރިއަށް ވެސް ގެންދެވިފައި ނުވާކަން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ. މެންބަރުން އެ ހުށަހަޅައިދެއްވި ޕްރެޒެންޓޭޝަނާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްޗެއް ވިދާޅުވާން
ބޭނުންވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވާނަން. ދެން މި ކޮޅުން ޖަވާބުދެއްވާ އިރުގައި ކޮންމެ ބޭފުޅަކު ވެސް
އެއްކަލަ ނަން ވިދާޅުވެފައި ކުރިއަށްގެންގޮސްދެއްވާތި! އެ ޔައުމިއްޔާއަށް ފަސޭހަޔަކަށް. އެހެންވީމާ، މެންބަރުންނަށް
ފުރުޞަތު ހުޅުވައިލަން. އާދެ! ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢަށް އަޅުގަނޑު
ފުރުޞަތުއަރުވާނަން.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން :
ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ މުގައްރިރު. އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސާއި
މެންބަރުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ ދަންނަވަން. މކޮމިޓީގެ ރިޕޯޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސާފުވެއްޖެ ކޮމިޝަނަށް
ހުރި ގޮންޖެހުންތައް. ދެން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް ވެސް
ހުށަހެޅިގެން، ހުށަހެޅިފައި، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީއަށް ފޮނުވައިލެވިއްޖެ ވަރަށް މުހިންމު ބިލެއް. އެސެޓް
ރިކަވަރީ ކޮމިޝަންގެ ބިލު. ދެން އެއީ ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި ވަރަށް ގިނަ ކަންކަމުގެ ޙައްލަށް ވާނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑުމެން މި ގަބޫލުކުރަނީ. ކޮމިޝަނަށް ހުރި ދަތިތައް ވަރަށް އަންޑަސްޓޭންޑު. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ގަބޫލުކުރާ
ގޮތުގައި، ޕަރސަނަލީ އަޅުގަނޑު އަމިއްލަ ހައިސިއްޔަތުން ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންޓި -ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނަކީ
މާލީ މިނިވަންކަން ލިބިފައި އޮތް، ދައުލަތުން ވަކިން ބަޖެޓު ފާސްކުރެވިފައި އޮންނަންޖެހޭނެ މުއައްސަސާއެއް ކަމަށް
19

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި އޮންނަނީ އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލްގެ ބެޖެޓު ކަންނޭނގެ އެ ގޮތަށް
އަދި. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮށްދެވެން އޮތް މަސައްކަތެއް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި
ކުރަން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވާ ސުވާލަކީ، ދެން ގޮންޖެހުންތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންޑަސްޓޭންޑު.
ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮށްދެވެން އޮތް މަސައްކަތެއް ވެސް އެ ކަމުގައި ހަމަ ގުޅިގެން ކުރާނެ ކަމަށް ދަންނަވަން.
ދެން އިސްނެގުމާ އެކީގައި ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތައް ކުރެވޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ހިތަށް އަރާ ސުވާލަކީ، މިހާރު
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކަންކަން ތަރުތީބުކުރެވިފައި މި އޮންނަ ގޮތުން އަދި ވަރަށް ގިނަ، އެންމެ ބޮޑެތި ގޮންޖެހުންތައް
ކުރިމަތިވާނެ މުއައްސަސާއަކަށް ވެސް ވާނެ ކަންނޭނގެ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން. ފާޑުކިޔުން ވެސް އެންމެ
ބޮޑަށް އަމާޒު ވެސް ވާނެ އެއް ކޮމިޝަނަށް ވާނެ. އޭގައި އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ ، މިހާރު ތި ބޭފުޅުންގެ ރިޕޯޓުގައި
އެބައިން 412 ދުވަސް ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަންގައި ހޭދަވާ ކަމަށް ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި. އެހެން އެ ވާންޖެހޭ
ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ؟ އެއް ކަމަކީ. ދެން އަނެއް ކަމަކީ ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ޕަރސަނަލީ ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެ
ގިނަ ފަޑުކިޔުންތައް އަންނާނީ އަބަދު ވެސް ސިޔާސީ މީހުންނަށް އެންމެ ބޮޑަށް ފާޑުކިޔާނީ ވެސް. އެއީކީ
މައްސަލައެއް ނޫން. ފާޑުކިޔަން ވެސް ވާނެ. ސިޔާސީ މީހުންގެ ޒިންމާއެއް އެއީ އެ ބޭފުޅުންނަށް ކިޔާ
ފާޑުކިޔުންތަކުން ސަލާމަތްވެ ނަޒާހަތްތެރި ބައެއްގެ ގޮތުގައި ސާބިތުކޮށްދިނުން. މިސާލަކަށް ސިޔާސީ މީހުންނާ
ދެކޮޅަށް ކުރެވޭ ތުހުމަތުތަކާއި ބެލޭ މައްސަލަތައް ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން
ކޮމިޝަނުން ބަލައި ނިމުމަށް ފަހު އެ ކަންކަން ރައްޔިތުންނަށް ހާމަކޮށްދެވޭނެ މެކޭނިޒަމެއް އޮތުމަކީ ވެސް ވަރަށް
މުހިންމު ކަމެއް. އަދި ސިޔާސީ މީހުންގެ ބޭރުން ވެސް. ދެން މިއީ އަޅުގަނޑު ކޮށްލަން ބޭނުންވާ ސުވާލެއް ރިޕޯޓުން
ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި. ދެން ތި ބޭފުޅުންގެ ލިބިފައި ހުރި ރިސޯސްއާ އި އުނދަގުލުގެ ތެރެއިން ތި ބޭފުޅުންގެ ނަތީޖާ
ދޭތެރޭގައި ރަނގަޅު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ޕަރސަނަލީ ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ޕްރޮސިކިއުޝަންގެ ތެރޭގައި
މިހާ ދުވަސް ހޭދަވާ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ސުވާލެއްގެ ގޮތުގައި ސާފުކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން ބޭނުންވޭ...
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ނަން ވިދާޅުވެފައި.
20

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ޝާމިލް އިނގޭތޯ، ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް. ވަރަށް ބޮޑަށް މާފުކުރައްވާ! އަޅުގަނޑު ހަމަ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް
ކޮމިޝަނުގެ ނަމުގައި ތި ފާޅުކުރެއްވި ޝުޢޫރުތަކަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުވެރިވާން ބޭނުންވޭ. އެއީ
ކޮމިޝަނުގެ ކަންކަން ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި ކޮމިޝަނުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭގޮތުން ފާހަގަކުރެއްވި ޚިޔާލުފުޅަކީ އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ މިއީ ހަމަ އިންޓަރނޭޝަނަލް ބެސްޓް ޕްރެކްޓިސްތަކާ ވެސް އެލައިންވާ ޚިޔާލުފުޅެއްހެން. ދެން 412 ދުވަސް
ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަންގައި ހޭދަވާ ސަބަބާ ގުޅޭގޮތުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސުވާލުކުރެއްވި. އޭގައި އެކި
ދުވަސްވަރު އެކި ގޮތަށް ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަން މި ބައްޓަންކުރެވިފައި މި އޮތީ. ދެން ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޕީ.ޖީން ދެއްވާ ލަފައާ އެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އޭގައި، ޑިއުޓީއެއްގައި ޢަމަލުކުރަނީ. ޑިއުޓީ
ޕްރޮސިކިއުޝަންގެ މާނައަކީ އެ އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅެފައި ހުރި ގޮތްތަކަށް ބަލާ ކަމަށް ވާނަމަ ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި
ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި އެ މައްސަލަ ފެށޭ ހިސާބުން ފެށިގެން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޑިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޝަނަށް
ހުށަހަޅަން. އަދި ބައެއް ފަހަރު މައްސަލައިގެ ކޮންމެވެސް މިންވަރެއްގެ އެކަށީގެންވާ ހެއްކާއި ގަރީނާ ލިބުނީމަ ވެސް
އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅަން. އަދި ބައެއް މައްސަލަތައް ނިމުނީމަ ވެސް ހުށަހަޅަން. އެހެންވީމާ، އެ ތިން ބާވަތުގެ
މައްސަލަ އެއްކޮށް އެވްރެޖު ހެދީމަ 412 ދުވަސް އެ އަންނަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލަތަކުގެ އަދަދަށް ބަލާ
އިރުގައި، އޭގައި ހިމެނޭ ލިޔެކިޔުމަށް ބަލާ އިރުގައި އެއީ ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ލިޔެކިޔުން ހިމެނޭ މައްސަލަތައް
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުންނާނީ. އެއީ ފައިނޭންޝަލް އިންވެސްޓިގޭޝަންތަކަކީ ވަރަށް ބޮޑަށް ލިޔެކިޔުމުގެ މައްޗަށް
ބިނާކުރެވޭ ތަޙުޤީޤުތަކަކަށް ވާތީއާ ވެސް އެކު އެކަން އެހެން ދިމާވަނީ. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ގިނަ އަދަދެއްގެ ލިޔެކިޔުން
ހުންނާނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ތަކެތި ހިފައިގެން ގޮސް ޕީ.ޖީ އޮފީހުގައި އެ ތިއްބަވާ އެ ދާއިރާގެ އެ
ބޭފުޅުންނާ އެއްކޮށް އެ ބާއްވާ މަޝްވަރާ ބައްދަލުވުންތަކުގައި ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު ހޭދަވަމުންދާނެ އެ ކަމުގައި، އެ
އަޅުގަނޑު ކުރިން މި ފާހަގަކުރި ކަންތައްތަކުގެ އަލީގައި އެ ދިރާސާކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު އޭގެން ދާނެ.
އެހެންވީވާ، އެއީ އެއް ސަބަބު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. ދެން އަނެއް ސަބަބު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ އެ އަދި
ގާނޫނީ ވަކީލުން ކަމަށް ވިޔަސް މި ފަންނު މިއީ ވަރަށް ތަފާތު ފަންނެއް. މީގައި މި ހިމެނެނީ ވަރަށް ގިނަ
ފައިނޭންޝަލް ޑޮކިއުމަންޓްސް ހިމެނޭ ބާވަތުގެ ލިޔެކިޔުން. އެހެންވީމާ، ގާނޫނީ ދާއިރާއިން ތަޢުލީމު
ހާސިލުކުރައްވައިގެން އެކަނި ވަރަށް ދަތިފުޅުވާނެ މީގައި ދިރާސާގެ ތެރެއަށް ވަންނަން. އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް ގިނަ
ވަގުތު ނަގާނެ ކަމެއް. ވަރަށް ބޮޑެތި ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސިސް ހިމެނޭ މައްސަލަ ހުންނާނެ. އަދި ކުދި ވެސް ހުރޭ.
21

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަދި ވަރަށް ތަފާތު ބާވަތުގެ ފައިނޭންޝަލް އެނަލިސިސްތައް ވެސް ހިމެނޭ. ނެޓްވޯތް އެ ނަލިސިސްތައް ހުންނާނެ.
މީހުންގެ ދިރިއުޅުމާ ގުޅިފައި ހުންނަ އެނަލިސިސްތައް ހުންނާނެ. އަދި އެ ނޫން އެހެން ބާވަތުގެ ފައިނޭންޝަލް
ވަރަށް ޓެކްނިކަލް ޑޮކިއުމެންޓޭޝަންގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދެކެވެނީ. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެ ދާއިރާގެ
ހަމަ ޚާއްސަ ބޭފުޅުން މި ގެންގުޅެނީ އެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ޕްރޮސިކިއުޝަން ތެރޭގައި ވެސް ތަޖުރިބާ
ލިބިލައްވައިގެން ގިނަ ދުވަސް ވެގެން އައިސް އޭގެ ތަޖުރިބާ ލިބުނީމަ މީގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ވަރަށް
ބޮޑުތަނުން ތަފާތުވެގެން އަންނާނެ. އަދި ޕީ.ޖީ، ވަރަށް ފަހުން ޕީ.ޖީ.އޯ 2.0ގައި ވެސް ފާހަގަކުރެއްވި އެ ޖަލްސާގައި
އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މިސާލެއްގެ ގޮތުގައި ނެންގެވީ ހުށަހަޅާ އެ ކަރުދާސް އެއީ ވަރަށް ގިނަ ވަގުތު ނަގާ ކަމެކޭ
ދިރާސާކުރުމަށް ޓަކައި. އެ ބޭފުޅުން އެއަށް ނިޒާމެއް ތަ އާރަފުކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ. އެހެންވީމާ، މީގައި
އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ މި 412 ދުވަސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަދުކުރެވިގެންދާނެ އެ އަންނަ ޓެކްނޮލޮޖިކަލް
ކުރިއެރުމާ އެކުގައި. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މުއައްސަސާތަކުގެ މެދުގައި މި އޮންނަ ގުޅުން ވެސް ހަރުދަނާކުރުމުގެ
ތެރެއިން. އެއީ އަޅުގަނޑަށް ޖުމުލަ؛ އިތުރު ކަމެއް އެހެން ބޭފުޅެއް ފާހަގަކޮށްލަން އޮތިއްޔާ ވެސް އަޅުގަނޑަށް
ރަނގަޅު ފާހަގަކޮށްލަދެއްވަ އިފިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ނެތިއްޔާ މެންބަރުންގެ ފަރާތުން އިތުރު ކަމެއް، އާދެ! ދިއްދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުއްލަޠީފް
މުޙައްމަދަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަދި ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް، ނައިބު ރައީސް، މެންބަރުން، އިދާރީ ކުދިން.
އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ ސުވާލުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ދެތިން އެއްޗެއް ސާފުކޮށްލަން ވެސް ބޭނުންވޭ. ތި ބޭފުޅުން،
ދެންމެ އަޅުގަނޑު ރިޕޯޓު ބެލި އިރު ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވެނީ އިދާރީ މަސައްކަތްކުރާނެ އޮފީހެއްގެ
މައްސަލައާއި ބަޖެޓުގެ މައްސަލައާއި އަދި އޭގެ އިތުރުން އެކިއެކި ކަންކަން ކުރުމަށް ހުރި ދަތިތައް، ގޮންޖެހުންތައް.
މި ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކާ ތި ބޭފުޅުން ފޮނުވާފައި ވެއްޖެތޯ؟ އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވީ ރައީސް އޮފީސް ، ފިނޭންސް
މިނިސްޓްރީ އަދި މި މަޖިލީހުގެ އިދާރާއަށް ވެސް ފޮނުވިތޯ ތި މައްސަލަތައް؟ މި ކަންކަން މިހެން ދިގުލައިގެން ދަނީ
ނޫނީ މި މައްސަލަތައް ނުބެލެނީ މިހެން މިހެން ދިމާވެގެންކަން ފޮނުވިންތޯ؟ ދެން އަޅުގަނޑުގެ އެންމެ ބޮޑު
22

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ސުވާލަކީ ، އާންމު ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ޝަކުވާކުރަނީ ތި ބޭފުޅުންނަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތައް މިނިވަންކަމާ
އެއްކޮށް ނުބެލޭ މައްސަލަ. އާންމު ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ޝަކުވާކުރަނީ އެ މައްސަލަތައް ލަސްވާ މައްސަލަ.
އާންމު ރައްޔިތުން ސުވާލުކުރަނީ ތި ބޭފުޅުން މައްސަލަތަކެއްގެ އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނުދީ އެތައް ދުވަހެއް
ދިގުލައިގެންދާ ވާހަކަ. ރަށުވިޔަސް، އަތޮޅު ވިޔަސް އަދި އާންމު ރައްޔިތުން އެކި ބައްދަލުވުންތަކުގައި ދެކޭ ވާހަކައަކީ
ތި ބޭފުޅުންނާ ހަވާލުވެފައި ހުރި ޒިންމާތައް، ތި ބޭފުޅުންނާ ހަވާލުވެފައި ހުރި މަސައްކަތްތައް އެންމެ
އެކަށީގެންވާވަރަށް ނުހިނގާކަން. ތި ބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ކޮބައިތޯއޭ އެއަށް ދޭން އޮތް ޖަވާބަކީ؟ ކޮން ޖަވާބެއްތޯއޭ ތި
ބޭފުޅުން ދޭނީ ނުހިނގާތީ. ދެން އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފެނޭ ވަރަށް ގިނައިން، ޚާއްސަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ތިބީ
ސަރުކާރާ އެއް ފަޅީގައި. ތިބޭ އިރު އަނެއްކޮޅުން ގާތްގަނޑަކަށް ވަރަށް ގިނަ، އަނެއް ކޮޅޭ މި ދެންނެވީ، ޚާއްސަކޮށް
އެމް.ޑީ.ޕީ ފަރާތުން ވަރަށް ގިނަ މައްސަލަތައް ދާތަން އަޅުގަނޑަށް އެބަ ފެނޭ. ޓީ.ވީން އެކިއެކި ޚަބަރުގެ އެ
ބޭފުޅުންގެ އެކިއެކި ފޯރަމުތައް ، މި ބޭފުޅުންގެ ބައްދަލުވުންތަކުގައި ވާހަކަދައްކާތަން. އެ ބޭފުޅުންނަށް ޖަވާބެއް
ނުދޭތާ، މި އަދި އެ ބޭފުޅުންނާ ތި ބޭފުޅުން ބައްދަލުކުރަން އޮންނަ، ހަމަޖެހިފައި އޮންނަ އޮތުން ވެސް
ބައްދަލުނުކުރާ ވާހަކަތަކާއި، މިހެން ގޮސް ޝަކުވާތަކެއް އެބަ އެކޮޅުން ކުރާތަން އެބަ ފެނޭ. އާންމު ރައްޔިތުންނަށް
އެ ކަންކަން ފެނޭ. އެހެންވީމާ، ކޮބައިތޯއޭ އެއަށް ދޭން އޮތް ޖަވާބަކީ ތި ބޭފުޅުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ކުރިއަށް ގެންދަވާ!
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑު ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް ޝާމިލް. އާދެ! ވަރަށް މުހިންމު
ސުވާލުތަކެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ކުރެއްވީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި. އޭގެތެރެއިން އަޅުގަނޑު ފުރަތަމަ
ސުވާލަށް ޖަވާބުދާރީވެވޭތޯ މަސައްކަތްކޮށްލާނަން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ހުރި މައިގަނޑު ތިން ދާއިރާއެއްގެ
ދަތިތައް ކަމާ ގުޅުން ހުރި ފަރާތްތަކާ ހިއްސާކޮށްފައިވާނެތޯ ކުރެއްވި ސުވާލު. އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ހަމަ
ތަކުރާރުކޮށް އެކި ފަހަރު މަތިން އެ މުހިންމު މުއައްސަސާތަކުގައި މި ވާހަކަ ހަމަ އެ ބޭފުޅުންގެ ސަމާލުކަމަށް ވެސް
ގެނެސްފައި ވަރަށް ތަފުސީލާ އެއްކޮށް އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ޚާއްސަކޮށް މިނިސްޓްރީ އޮފް ފިނޭންސަށް
އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރި ދަތިތައް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުންނަށް ހުރި ދަތިތައް،
23

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސާރައާ ގުޅުންހުރި ދަތިތައް، ނެޝަނަލް ޕޭ ކޮމިޝަނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ. އެ ކަން
ހަމަޖެހިގެން އެ ބޭފުޅުން ކުރިއަށްގެންދެވި އިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރި ދަތިތައް ހަމަ ރިޕީޓުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އެ
ބޭފުޅުންނާ ބައްދަލުކޮށްފައި ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް ހުށަހަޅާފައިވާނެ. އަދި އަށްޑިހަޔަކަށް، އަޅުގަނޑު ހަނދާންވަނީ
ސަފުހާގެ ތަފުސީލު ރިޕޯޓެއް ވެސް އެން.ޕީ.ސީގައި އޮންނާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތަކާއި، މިސްކޯ،
މިހާރު އެން.ޕީ.ސީން އެ ގެންގުޅުއްވާ މުސާރަ އޮނިގަނޑު ކަނޑައަޅުއްވާފައި މި އޮންނަ ޓެކްނިކަލް ޑޮކިއުމަންޓުގައި
އަޅުގަނޑުމެނަށް ފާހަގަކުރެވިފައި ހުރި ކަންތައްތަކާ ވެސް ގުޅޭ ގޮތުން. އެހެންވީމާ، ވަރަށް ތަފުސީލުކޮށް އެ
ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވާނީ އެ ފަރާތްތަކުގައި ދެންނެވިފައި. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކުރެއްވި ވަރަށް
މުހިންމު ސުވާލެއް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި. އާންމު ރައްޔިތުންގެ ތެރޭގައި މިހިރި މައިގަނޑު ތިން
ދާއިރާއެއްގެ ކަންބޮޑުވުން ފާހަގަކުރެއްވީ. ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިނިވަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު އެކަން އިބާރާތްކުރެވެނީ ވަރަށް ސިޔާސީކޮށްހެން.
އެކަމަކު، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އެއްވެސް މިންވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް ސިޔާސީ ނުފޫޒެއް އޮތް ކޮމިޝަނެއް
ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރަމުން މި ދަނީ ގާނޫނުތަކާއި ގަވާއިދުތަކާއި އުސޫލުތަކުން ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުން
އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރަން ކަނޑައަޅައިދެއްވާފައި ހުރި މިންގަނޑުތަކުގެ އަލީގައި އެ މިންގަނޑުތަކަށް. އެހެންވީމާ،
އެއާ މެދުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެން މިނިވަންކަމާ އެކުގައި ހަރަކާތްތެރިވަމުން މި
ދަނީ. ދެން އެ ކަންކަމާ ގުޅިގެން އަބަދު ވެސް ސިޔާސީގޮތުން ކަންބޮޑުވާ ނުވަތަ އެ ސިޔާސީ ގޮތުން އެ ބޭފުޅުން
ގަބޫލުކުރައްވާ ގަބޫލުކުރެއްވުންތަކެއްގެ އަލީގައި ފާޅުކުރައްވާ ޚިޔާލުތަކެއް ހުރޭ. އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން އިޙުތިރާމު
ވެސް ކުރަން. އެކަމު އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ދޭން އޮތް ޖަވާބަކީ އަޅުގަނޑުމެން މި މުއައްސަސާ މި ހިންގަނީ އަދި
އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރިހާ ކަމެއް، ތަޙުޤީޤުތަކަށް ޚާއްސަކޮށް މި ހިންގަނީ ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމުގައި ކަނޑައެޅިފައި
ހުރި ހައްގުތައް ކަށަވަރުކޮދީގެން. އަދި އެ ހައްގުތައް ކަށަވަރުކުރެވޭނެ ކަމުގެ ނިޒާމެއް ވެސް ގާއިމުކޮށްގެން. ތި
ބޭފުޅުންނަށް ފާހަގަކުރެވޭނެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް މައްސަލައަކީ އަޅުގަނޑުމެން އިސްކަންދޭ ތަރުތީބެއް
ކަނޑައަޅައިގެން ނެސަސަރިލީ ކުރިއަށްގެންދާ ކަމެއް ނޫން. އެއީ އެއަށް މާކްސް ދެވިގެން ބުރަދަން ދެވިގެން ހިނގާ
ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޙުޤީޤުތަކުގައި އެ ދުވަސްވަރެއްގައި ހުންނަ ސިޔާސީ ސެންސިޓިވިޓީ ނުވަތަ
ހައްސާސީކަމަށް ރިއާޔަތްކުރެވިގެން އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަން މަޑު ވެސް ޖައްސަ އިލަން. އަދި ކަންކަން އަވަސް ވެސް
ކުރަން. ޚާއްސަކޮށް އިންތިޚާބުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ނުފޫޒެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އޮވެދާނެ ކަމަށް މީހުންނަށް ހީވެދާނެ ބާވަތުގެ ކަންކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް ޓަކައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ނިންމުންތައް
24

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ނިންމަން. އެހެންވީމާ، އެގޮތުން ކޮމިޝަން މި ހިންގެމުންދަނީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިނިވަން
މުއައްސަސާއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަނޑައަޅައިދީފައި އޮތް ގާނޫނާއި ޤާނޫނުއަސާސީއާ އަދި ގަވާއިދުތަކުގެ އަލީގައި
އެ ގޮތަށް. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލަތައް ލަސްވުމާ ގުޅޭގޮތުން އެ ހުރި ކަންބޮޑުވުން. އެއީ ހަމަ ހަގީގަތުގައި
ވެސް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އޮތް ކަންބޮޑުވުމެއް ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްސަލަތައް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ތި
ބޭފުޅުންނަށް ފާހަގަކުރެވޭނެ ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގައި ވެސް 0.6 އަހަރު އެބަ ނަގާ. މާނައަކީ ގާތްގަނޑަކަށް އަހަރެއްގެ
ދެބައިކުޅަ އެއްބައި ނުވަތަ 6 މަސް. އެކަމަކު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކެޓަގަރީ "އޭ" އާއި "ބީ" ގައި އެއަށްވުރެ ކުޑަ
ތަންކޮޅެއް ލަސްވާނެ. މާނައަކީ އެންމެ އިސްކަންދީގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ މައްސަލަތަކުގެ މުއްދަތު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަހުރި ވަރަށް ބޮޑުތަނުން އަވަސްކުރެވިފައި މި ދިޔަ މުއްދަތުގައި. އެހެނަސް، އަޅުގަނޑުމެން މި
ކެޓަގަރީގައި މި ހިމެނޭ "ސީ" އާއި "ޑީ" މި އޮތީ ފުދޭވަރަކަށް ގިނަ ދުވަސްވާ އެއްޗަކަށް. އެހެންވީމާ، އެވްރެޖު
އަޅުގަނޑުމެން މި މަރުޙަލާގައި ގާތްގަނޑަކަށް ބައި، ހައެއްކަ މަސް، ބައި އަހަރު މި ހިނގަނީ މި ކަމުގެ ތެރޭގައި.
އެހެންވީމާ، އެއީ ހަގީގަތުގައި ވެސް އޮތް ކަންބޮޑުވުމެއްކަން އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. އެކަން ރަނގަޅުކުރުމުގެ
ބޭނުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޝަނުގެ އެތެރޭގެ ބައެއް ނިޒާމުތައް ގާއިމުކޮށްފައި ވާނެ. އެ ގޮތުން ގިނަ ދުވަސްވީ
މައްސަލަތައް ނިންމުމަށް ޓަކައި ވަކި ޚާއްސަ ނިޒާމެއް އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ މި ދިޔަ އަހަރުއްސުރެ ގާއިމުކޮށްފައި.
އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތައް އަވަސްކުރުމަށް ޓަކައި ހުށަހެޅޭ މައްސަލައިގެ ބާވަތުން ކުދި
މައްސަލަތަކާ މެދުގައި ގޮތެއް ނިންމުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ބޮޑު ބަދަލެއް ގެނެސްފައި. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން
ތަޙުޤީޤުތައް ކުރިން ބައްޓަންކޮށްފައި އޮތް ގޮތަށް އެއްކޮށް ބަދަލުގެނެސްފައި، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވާނީ ތަޙުޤީޤުތައް
އަވަސްކުރުމުގެ ބޭނުމަށް ޓަކައި ތަޙުޤީޤުތައް އެކީ އެކައްޗަކަށް ގެންދެވޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކޮށްފައި. އެ ނިޒާމުގެ
ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރީއްސުރެ ހުރި މައްސަލަތައް ބެލުމަށް ވެސް ވަކި ޚާއްސަ ކޮމިޓީއެއް އެކުލަވަ އިލެވި އެ
ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތް މިހާރު އެ ދަނީ ހަމަ ވަރަށް ބާރު ސުޕީޑުގައި ކުރިއަށްގެންދެވެމުން. އަޅުގަނޑުގެ އެ މަޢުލޫމާތު
ކުށްނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެއް ހާހަށް ވުރެ މައްޗަށް ވާނީ އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ނިންމި އަދަދުން އަރާފައި.
އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ކާމިޔާބީއެއްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މި މަސައްކަތާ
ހަވާލުވި އިރު ވެސް 2008 އިންސުރެ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައަށް އެކި ފަހަރު މަތިން ރިޕީޓުކުރެވެމުން އައިސްފައި
ހުރި ވަރަށް ގިނަ އަދަދުތަކުގެ މައްސަލައިގެ ވާހަކަ މި ދެކެވެނީ. އެހެންވީމާ، ކޮމިޝަނުގެ ރަޖިސްޓްރޭޝަން
ހަރުދަނާކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އަނެއްކާ ވެސް ވާނީ މީގެ މަސްތަކެއް ކުރިން
ގެނެސްފައި. އެކަމުގެ އަލީ ގައި ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތައް އިތުރަށް ފުރިހަމަކަމާ އެކު ބެލުމަށް ފަހު ނޫނީ
25

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ކޮމިޝަނުގައި ރަޖިސްޓަރީނުކުރެވޭނެ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ބަދަލުގެނެސްފައި. އެއީ ރައްޔިތުންގެ ދެންމެ
އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ފާހަގަކުރެއްވި ކަންބޮޑުވުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކޮށް ، އެ ކަން ޙައްލުކުރުމަށް
އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކުރަމުންގެންދާ މަސައްކަތްތައް. ދެން އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ޖަވާބުނުދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން
ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާ. އެއީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ، ފަހަރެއްގައި އާންމުކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރައްޔިތުންނަށް ބުނެދެވޭ
މިންވަރަށް ކޮންމެވެސް އެއް ދިމާލަކުން ބައެއް ކަންކަން ބުނެނުދެވި ހުރުމުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އަންނަ
ކަންބޮޑުވުމެއްހެން އެއީ. ސަބަބަކީ ކޮމިޝަނަށް، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގާއިމުކޮށްފައި ކޮމިޝަނުގައި އޮތް ނިޒާމުގެ
ތެރެއިން އޮޓޮމެޓިކަލީ އެއްވެސް ބޭފުޅަކަށް، ކޮމިޝަނަށް މައްސަލައެއް އެ ބޭފުޅެއްގެ ނަމާއި ފޯނު ނަންބަރާ އެއްކޮށް
ހުށަހަޅައިފި ކަމަށް ވާ ނަމަ އޮޓޮމެޓިކަލީ މައްސަލައެއް ރަޖިސްޓަރީވީމަ އެ ބޭފުޅަކަށް މެސެޖެއް ލިބިލައްވާނެ. އަދި
އެއަށްފަހުގައި ތަޙުޤީޤު ފެށީމަ މެސެޖެއް ލިބިލައްވާނެ. އަދި އެ ތަޙުޤީޤު މަރުޙަލާ ބަދަލުވާ ކޮންމެ ފަހަރަކު މެސެޖެއް
ލިބިލައްވާނެ. އެހެންވީމާ، އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ނަން ފާހަގަކުރައްވާފައި، އެ ބޭފުޅަކާ ގުޅޭނެ ފޯނު ނަންބަރަކާ އެއްކޮށް
އައިސްފި އްޔާމު ޖަވާބު ނުލިބިއެއް ނޯންނާނެކަން އަޅުގަނޑަށް ހަމަ 100% ކަށަވަރުކަމާ އެކު ދަންނަވަން ކެރޭ.
އެކަމަކު، ވަކި ފަރާތެއް، ނަން ފާހަގަނުކޮށް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކުގައި އެ ބޭފުޅަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
ޖަވާބުދޭނެ ގޮތެއް ނޯވޭ. އެ ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މައްސަލައެއް ކޮންމެ ގޮތަކަށް ކަންތައް ވަމުން ދިޔަސް
އެއީ ކާކުކަން ނޭނގޭ ގޮތަށް ހުށަހެޅިފައި އޮތް މައްސަލައެއް ވީތީވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ފަރާތަކަށް ޖަވާބުދޭނެ
އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތަތީވެ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާހިސާބަށް ކުރެވޭ ކަމަކަށް ނުވޭ. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު
އެންމެ ފަހު ކަމަކަށް ފާހަގަކުރެއްވީ އެމް.ޑީ.ޕީން މި ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ޖަވާބުނުދޭ ވާހަކަ.
އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ އެ ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް ހިނގާނެ ގޮތެއް ނޫން ކޮމިޝަނުގެ ނިޒާމު އޮތް ގޮތުން.
އެއްވެސް ފަރާތަކުން އެ ފަރާތަކީ ކޮން ފަރާތެއްކަން ކަނޑައަޅާފައި ނަމާ އެކު ކޮމިޝަނަށް ނަން ހުށަހަޅައިފިއްޔާމު
އެ ފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މައްސަލަ ރަޖިސްޓަރީކުރުމަށް ފަހު ދެން އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން ގުޅާނެ ރެފަރެންސް
ނަންބަރަކާ އެއްކޮށް ކޮންމެ ބޭފުޅަކަށް ވެސް ޖަވާބު ލިބިލައްވާނެ. އެއީ 2025 ވަނަ އަހަރު ކަމަށް ވިޔަސް. 2024،
2023 ވަނަ އަހަރު ކަމަށް ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން ބަރާބަރަށް އިމްޕްލިމެންޓުކުރަމުން ގެންދާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ،
އެމް.ޑީ.ޕީން ހުށަހެޅުއްވި މައްސަލައަށް އަޅުގަނޑުމެން ޖަވާބުދާރީނުވެއެއް ނޯންނާނެކަން ހަމަ ކަށަވަރު. ޝުކުރިއްޔާ.
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
26

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަދި އަޅުގަނޑު ދެ ސުވާލެއް އެބަ އޮތް. ރާއްޖޭގެ މިއަދުގެ ސިޔާސީ ނިޒާމު
އޮންނަ ގޮތުން ޕާޓީތަކެއް އުފެދިގެން މި ވެރިކަން ކުރުމަށް ފަހި ވެފައި މި އޮންނަނީ. ދެން އަދި ޕާޓީތަކުން
އާންމުންނަށް މިދޭ މެސެޖު އެއީ ވަރަށް މުހިންމު މެސެޖަކަށް ވެފައި މި އޮންނަނީ. އެހެންވީމާ، ޕާޓީތަކުގެ ވެރިންނަށް
ނޫނީ ޕާޓީތަކަށް ތި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތައް ކިޔާލަދީ، ނޫނީ ތި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތްތައް ރޭވިފައި އޮންނަ ގޮތް،
ތި ބޭފުޅުން އެއްވެސް ޕާޓީއަކާ ބައްދަލުކޮށް، ނޫނީ ޕާޓީތަކާ ބައްދަލުކޮށްފައި މިހާރުގެ ނިޒާމު އޮންނަ ގޮތުން ކަންކަން
ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ބޮޑަށް ، ރައްޔިތުން ގަބޫލު ވެސް މި ކުރަނީ ޕާޓީތަކުން ބުނާ ވާހަކަ. އަޑު ވެސް އަހަނީ
ޕާޓީތަކުގެ އާންމު މެންބަރުން ތިބެނީ ޕާޓީތަކުގެ އިސްވެރިން ބުނާ އެއްޗެއް ގަބޫލުކުރެވި ގެން. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން
މަސައްކަތްކުރަންތޯ މި ޕާޓީތަކުގެ ވެރިންނާ ބައްދަލުކޮށް، ނުވަތަ ޕާޓީތަކާ ބައްދަލުކޮށްގެން ތި ބޭފުޅުންގެ
މަސައްކަތްތައް ހިންގަމުންދާ ގޮތް، އެކަން ހިނގަނީ މިގޮތަށްކަން އެހެން ބުނެދީފައި އޮންނާނެތޯ؟ ނޫނީ އެގޮތަށް
އޮވޭތޯ ރޭވިފައި ތި ބޭފުޅުންގެ މަސައްކަތުގައި އެއްވެސް ވަރަކަށް.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް ޢަބްދުاله ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ޢަބްދުاله ނާޝިދު އިނގޭތޯ ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ތި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި
ދަންނަވަންޖެހެނީ އަޅުގަނޑުމެން އިސްވެ އަދި މިހާތަނަށް ޕާޓީތަކާ ބައްދަލުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ މަސައްކަތްތައް
ރޭވިފައި ހުރި ގޮތެއްގެ މައުލޫމާތު ދިނުމުގެ އެއްވެސް ހަރަކާތެއް އަދި މިހާތަނަށް ކުރިއަށް ގެންގޮސްފައެ އް ނުވާނެ.
އެހެންނަމަވެސް، ބައެއް ފަހަރަށް ހަމަ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުން އެ ދުވަސްވަރެއްގެ މަސްރަޙް ހުންނަ ގޮތަކުން
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމަ ބައްދަލުކުރަން ރިކުއެސްޓުކުރައްވާ. ހަމަ ރިކުއެސްޓުކުރައްވާއިރަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަކި
ޕާޓީއެއް ނުބަލައި އަޅުގަނޑުމެން ދަނީ ހަމަ ބައްދަލުކުރަމުން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު ކުރިއަށް
އޮތް 3 އަހަރަށް ރޭވިފައި އޮތް ސްޓްރެޓެޖިކް ޕްލޭންގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އޮތް ވަރަށް ބޮޑު ހަރަކާތެއް ޕާޓީތަކާ
ގުޅިގެން ކުރިއަށްގެންދަން. އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ގްރޭންޑް ކޮރަޕްޝަންގެ ގިނަ ޢަމަލުތައް މި ފެށިގެން
އަންނަނީ ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކުގެ ތެރެއިން. ނޫނީ ސިޔާސީ ޕާޓީ، ޕާޓީ ނިޒާމެއް މި އޮންނަނީ ވެރިކަން ހިންގާ
ނިޒާމުގައި. އެހެންވީމާ، ސިޔާސީ ހަރަކާތްތަކަށް ފަންޑުކުރުމާއި، ކެމްޕޭނުތަކަށް ފަންޑުކުރުމާއި، އަދި ސިޔާސީ
ޕާޓީތަކުގެ ގަވަރނަންސް ނިޒާމުގައި ކޮރަޕްޝަނަށް ހުޅުވިފައި ހުންނަ ދޮރުތައް ބަންދުކުރުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އަމާޒެއް ކުރިއަށް އޮތް ތިން އަހަރަށް. އަދި ޚާއްސަ ކޮށް އަޅުގަނޑުމެން އަމާޒުހިފަނީ، ކުރިއަށް މި އޮތީ ދެ އަހަރާއި
ބައިގެ ފަހުން ރިޔާސީ އިންތިޚާބެއް. އަދި އިންތިޚާބުގެ ކުރިއަށް އެ މަސައްކަތް ނިންމައިލެވޭތޯ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ
27

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އެބަ އޮތް ޕާޓީތަކާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން
ހިންގާނެ މަސައްކަތްތަކެއް ރޭވިފައި. ޝުކުރިއްޔާ.
ދިއްދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުއްލަޠީފް މުޙައްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ. އަދި އެއް ސުވާލުކޮށްލާނަން އިނގޭތޯ. ދެން ވަރަށް ގިނަ އޮފީސްތަކުގައި ވަރަށް ގިނަ ދުވަސްތަކެއް
ވަންދެން އެއް މަގާމެއްގައި އެކަކު ހުރެ؛ އެއީ ދެން ތި ބޭފުޅުންނާ ބެހޭ ފަޅިއެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހުންނަ
މީހާގެ ސަބަބުން އޭނާ ޗުއްޓީއަށް ނުގޮސް، ނޫނީ ފަރުވާއަކަށް ނުގޮސް އެތައް އަހަރެއް ، ފަސްހަ އަހަރު ވަންދެން
އޭނައަށް ލިބޭ މަންފާއެއްގެ ސަބަބުން ހުރޭ. އޭގެ އެންމެ ބޮޑަށް އެ ހުންނަނީ މި ދެންނެވި ގޮތަށް އެ އޮފީހެއްގައި
އޭނައަށް އޮވޭ ވަރަށް ބޮޑެތި ބާރުތަކެއް ލިބިފައި. އޮފީހަށް ތަކެތި ނެގުމާއި ، އޮފީހުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ފަރާތްތަކަށް
ދިނުމާ. އެ ދެން އޭނަ އެ ހުންނަނީ، އެ މަގާމުގެ ދެމިހުރެއޭ މި ދެންނެވީ ޗުއްޓީއެއް ވެސް ނުނަގައި، ޢާއިލީ
ޗުއްޓީއެއް ވެސް ނުނަގާ އޭނައަށް ލިބޭ މަންފާއެއްގެ ބޮޑުކަމުން. ތި ބޭފުޅުންނަށް އެ ގޮތަށް ފާހަގަކުރެވޭ
މައްސަލަތަކުގައި ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ހުށަހަޅައިގެން އެ ބަދަލުކުރުމުގެ ނުވަތަ އެއަށް ރަނގަޅު އިޞްލާޙެއް
ގެނައުމުގެ އެއްވެސް ކަހަލަ ވަރަކަށް މަސައްކަތްކޮށްފައި ތި ބޭފުޅުން ހުންނާނެތޯ؟ ނޫނީ އެކަހަލަ މައްސަލައެއް ތި
ބޭފުޅުންނާ ހަމައަށް އައިސް ހުރޭތޯ؟ ޝުކުރިއްޔާ.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދެން ސުވާލުކުރައްވަމުން ވެސް ފާހަގަކުރައްވައިފި އަޅުގަނޑުމެނާ ސީދާ
އޭގެއިން ނުގުޅޭ ކަމެއް ވެސް އެބަހުރިކަން ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާ ކަމަށް. ދެން އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ ޗުއްޓީ
ނެގުމާއި، އެ ބާވަތުގެ ކަންކަން އެއީ ސީދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މެންޑޭޓުތެރޭ މި ހިމެނޭ މައްސަލަތަކުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަނެއްހެން ބެލުމުގެ ކަންކަން ހުންނަ ކަމެއް ނޫން. އެކަމަކު މިސާލަކަށް މީހަކު މަގާމުގައި ދެމި
މި ހުންނަނީ ޗުއްޓީއެއް ވެސް ނުނަގައި، ވަކި ބޭނުމަކަށް ޓަކައިކަން އެ ގޮތަށް ފާހަގަކުރެވޭ، އެހެން މައްސަލަ
ހުށަހެޅިފައި އަޅުގަނޑަށް ލިބިހުރި މައުލޫމާތުގެ އަލީގައި ފާހަގަކުރެވޭކަށް ނެތް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ބަލައިލެވިދާނެ އޮފީހަށް ގޮސް އެ ބާވަތުގެ މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަކިން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތަށް ހުށަހެޅިފައި
ހުރިތޯ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހެން ހުރި ކަމަށް ވަންޏާމު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުގެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގެ ގޮތުގައި
އަޅުގަނޑުމެން ތައްޔާރުކޮށްފައި މި ކޮމިޓީއާ ހިއްސާ ވެސް ކޮށްލަދެވިދާނެ. އެކަމަކު މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
28

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިހުރި މައުލޫމާތުގެ އަލީގައި ތަނުންތަނަށް ޖަވާބު ދޭ ވަރުގެ މަ އުލޫމާތެއް ނެތް
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިނަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުއަރުވަން.
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ދެންމެ ތި ބޭފުޅުން ތި 2025 ވަނަ އަހަރުގެ
ރިޕޯޓު ތި ހުށަހަޅައި، މި ތަނަށް ވަޑައިގެން ދެއްވި ކަމަށް ޓަކައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން. އަދި
ހަމައެއާއެއްކޮށް ތި ރިޕޯޓުގައި ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރެވި، އަދި ވަރަށް ބައިވަރު ފައިސާ، 2009 އިން
2025 އަށް ހޯދަން ޖެހި، ނުލިބި ހުރިކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން. އަދި މި ފައިސާ ހޯދުމުގައި ތި
ބޭފުޅުންގެ ދައުރެއް މިހާރު ނެތް ކަމަށް. ތި ބޭފުޅުންގެ އެ ހޯދަން އެންގުމަށް ފަހުގައި ތި ބޭފުޅުންގެ ދައުރު އެ
ހިސާބުން ނިމުނީކަމަށް ވަނީ. ދެން އެހެންނަމަވެސް 1.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ،
ވަރަށް ބައިވަރު ފައިސާ. މި ނުލިބި ގޮސް، މިހާ ގިނަ ދުވަސްތަކެއް ވާ އިރުގައި އަދި ހުށަހެޅިފައި ހުރި
މައްސަލަތައް މިހާރު ވެސް، މިހާރު ވެސް ހުށަހެޅިފައި ހުރި މައްސަލަތައް، ތި ބޭފުޅުން ލަނޑުދަނޑިއެއް އެބަ
އޮތްތޯއޭ އެއްވެސް ވަރަކަށް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅުމަށް ފަހުގައި އެ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅާ ދުވަހުން ފެށިގެން އެ ނިމޭނެ
ތާރީޚެއް؟ ނިންމާނެ ތާރީޚެއް ؟ ދެން އަނެއް ސުވާލަކީ، ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ ތިން އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި
ތިމަންނަމެން ވަރަށް ބޮޑު ކަންތަކެއް ޕްލޭން ކުރާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ކޮރަޕްޝަނަކަށް
ޖާގަ ލިބިގެންދާ އިރުގައި އެންމެ ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނުގައި ވެސް މި އަންނަނީ އެ ކަން ކުރުމުގެ ކުރިން
އެކަން ހުއްޓުވޭނެ ގޮތަކަށް އެ މަގުފަހިކޮށްދޭނެ ހޭލުންތެރިކުރުވުމުގެ. އަޅުގަނޑަކަށް މިހާރަކު ހަމަ އެއްގޮތަކަށް ވެސް
ނުފެނޭ އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނަކުންނެއް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ހޭލުންތެރިކޮށް އިނގޭތޯ، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން
ހޭލުންތެރިކުރުވާކަށް އެއްވެސް ޕުރޮގުރާމެއް ހިންގާ ތަނެއް. ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވާ ކަންތައްތަކަށް އެ އަރައިގަތުމުގެ
ކުރިން އެ ކަން ހުއްޓުވުމަށް ޓަކައި އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ކުރެވޭ ތަނެއް. އެހެންވީމާ، މިހިރަ ކަންތައްތަކަކީ
އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިލަންޖެހޭ ކަންތައްތައްހެން. އެ ކަމެއް ކުރުމުގެ ކުރީގައި އެކަން
ހުއްޓުވުމަށް ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް ކުރުމަށް ފަހުގައި ކޮރަޕްޝަންތަކެއް ހިންގަނީ. ހިންގުމަށް ފަހުގައި ވަރަށް ގިނަ
29

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ދުވަސްތަކެއް އޭގައި، މީހާ ހަނދާންނެތޭ ފަހުން އޭގެ ކަމެއް މި ވަނީ ވެސް. ދެން ޚާއްސަކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި
ވެރިކަންކުރާ ފަރާތްތައް ނުވަތަ ސިޔާސީ ބޭބޭފުޅުންގެ ބޮލުގައި އަޅުވާ ބަދުނާމު އިނގޭތޯ. ކޮރަޕްޝަން ހަމަ ނުހިންގާ
ފަރާތްތަކާ ދޭތެރޭގައި ވެސް އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން ނުވަތަ ބޭނުންވާ ބަޔަކު ހަމަ އެ މީހެއްގެ އަބުރު ކަތިލައިލަން ވީމަ
އެ ހިސާބުން އެ ބޭފުޅަކު ހަމަ ބޭނުން، ބޭނުންވަރެއްގެ އެމައުންޓެއް އެ ބޭފުޅެއްގެ ބޮލުގައި އަޅުވައިލާފައި އެ
ބޭފުޅަކު ކަތިލައިލާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. ތި ބޭފުޅުންގެ އެބަ އޮތްތޯއޭ މި ކަހަލަ، މި
ފަރާތްތަކަށް، އެގޮތަށް އެ މައު ލޫމާތުތައް ފަތުރާ ފަރާތްތަކާ ދޭތެރޭގައި؛ އެ ވެސް ހަމަ މީހެއްގެ ބޮލުގައި ބަދުނާމު
އަޅުވައި ހުރިހާ ކަމެއް، އެ މީހަކު ކަތިލައި ނިންމައިލާ އިރުގައި އެ މީހެއްގެ އަބުރަކާއި އިއްޒަތަކާ ވެސް އޮންނާނެތާ.
އެކަން ކުރުމުގައި ތި ބޭފުޅުންގެ އެއްވެސް ޕްލޭނެއް އެބަ އޮތްތޯއޭ ކުރިއަށް ރޭވިފައި ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި،
މިފަދަ ފަރާތްތައް މީހަކަށް ބަދުނާމެއް އެ މީހަކު ބޮލުގައި އަޅުވާ އިރުގައި ، ސާބިތު ނުހިފޭ ބަދުނާމެއް. ސާބިތު އަދި
ނުވެސް ކުރެވޭ ކަމެއްގައި އެ ގޮތަށް އެކަން ކުރެވިގެންދާ އިރުގައި ، މައްސަލައެއް ހުށަހަޅާ އިރުގައި މިފަދަ ބޮޑެތި
މައްސަލަތައް، ޚާއް ސަކޮށް ވެރިކަން ކުރާ ފަރާތްތަކަށް. ވެރިމީހާގެ ބޮލުގައި ބަދުނާމު އެޅުވިގެންދާ އިރުގައި މިއަށް
ޚާއްސަ އިސްކަމެއް ދެއްވައިގެން އެ މައްސަލަތަކަށް ވީހާ ވެސް އަވަހަކަށް އޭގެ ޖަވާބު އާންމު ރައްޔިތުންނަށް
ލިބޭނެކަހަލަ ގޮތަކަށް އެ މަސައްކަތް ކުރެވޭތޯއޭ؟ ދެންމެ ވިދާޅުވެއްޖެ މުވައްޒަފުންގެ ދަތި ވާހަކަތަކާއި، މުވައްޒަފުން
މުސާރަ ކުޑަވީމަ މުވައްޒަފުން މިހާރު ކޮމިޝަނުގައި ނުހިފެހެއްޓޭ ވާހަކައާއި، ގާތްގަނޑަކަށް % 23 ވަކިވެގެންދާ
ވާހަކަ. މިއީ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ. އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން ކަހަލަ
ޒިންމާދާރު، ޓެކްނިކަލް، ކިޔަވައިގެން ތަޢުލީމީ ގާބިލު ބޭފުޅުން މި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަންޖެހޭ އިރުގައި މިފަދަ
ބޭފުޅުން މި ވަޒީފާ ދޫކޮށްފައި ދާ ދިއުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބިގެންދާނެ ވަރަށް ބޮޑު
ގެއްލުމެއްހެން. އެހެންވީމާ، މިކަން ކޮންޓްރޯލުކުރުމަށް ޓަކައި، މިފަދަ ޓެކްނިކަލް ބޭފުޅުން މި ކޮމިޝަނުގައި
ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ނުވަތަ އެ ބޭފުޅުން ވަޒީފާ ދެމެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ވަރަކަށް
މަސައްކަތް ކުރެވޭތޯއޭ ދައުލަތާ ގުޅިގެން، ސަރުކާރާ ގުޅިގެން މިފަދަ ފަރާތްތައް އެ މީހުންނަށް ބޭނުންވާ ރަނގަޅު
އިނާޔަތްތައް ދީގެން އަދި އެ މީހުންގެ މުސާރަ ވެސް ބޮޑުކުރެވޭނެ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި އެފަދަ
އެއްވެސް ޕްލޭނެއް އެބަ އޮތްތޯއޭ؟ ދެން އަނެއް ސުވާލަކީ ކޮމިޝަނުގެ މަސައްކަތް އެންމެ ފުރިހަމަގޮތުގައި ގެންދެވޭ
ކަމަށް ތި ބޭފުޅުން ގަބޫލުކުރައްވަންތޯއޭ؟ ޝުކުރިއްޔާ ވަރަށް ބޮޑަށް.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
30

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އާދެ! ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވާ!
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފުރަތަމަ ސުވާލެއް ގޮތަށް ސުވާލުކުރެއްވީ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަދަދުތަކާ ގުޅޭގޮތުން.
މި ހުރި އަދަދުތައް، ވަރަށް ބޮޑެތި އަދަދުތައް އަނބުރާ ދައުލަތަށް ހޯދަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނެތް ގާނޫނީ
ގޮތުން އެއްވެސް ދައުރެއް ، ބާރެއް ވެސް އެ އަދަދުތައް ހޯދުމާ ގުޅޭގޮތުންނެއް، މިސާލަކަށް ކޯޓަކަށް ދިއުމެއް ނުވަތަ
އެ ފަރާތްތަކާ މެދުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަނޑައެޅިގެން ސާފުވާ އިބާރާތުން ފިޔަވަޅު އެޅުމާ ގުޅޭގޮތުން.
ކޮމިޝަނުގެ ގާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާ މި އޮތީ. އެކަމަކު އެ މާއްދާ މިހާރު އެ އޮތް ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެންމެ ފުރިހަމައަށް މި ޒަމާނަށް ފެތޭ ގޮތަކަށް ނޫން، އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ 2008ގެ ގާނޫނެއް ގެ ވާހަކަ.
އެހެންވީމާ، އެއަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިޞްލާޙުތަކެއް ވެސް ހުށަހަޅާފައިވާނެ. ދެން ކޮމިޝަނުގެ މައްސަލަތައް
ނިންމާނެ ތާރީޚަކާ މެދުގައި، ވަރަށް މުހިންމު ސުވާލެއް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ފަހުން، ކުރިން
އަޅުގަނޑު އިޝާރާތްކުރި ގަވާއިދަށް ގެނެވުނު ބަދަލުގައި ހަމަ ސާފު އިބާރާތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިޔެވިފައި މިހާރު
އޮންނާނެ ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅޭ ކޮންމެ މައްސަލައެއް މައްސަލަ ހުށަހެޅޭ ހިސާބުން ތަ ޙުޤީޤު ފަށާ އިރުގައި އެ
މައްސަލައެއް ނިންމާނެ ތާރީޚެއް ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނެކަމަށް. މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އެ ކަމަށް ތަން
އަހުލުވެރިކުރުވުމުގެ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތަކާއި އު ސޫލުތައް ހެދުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން
ހިނގަމުން މި ދަނީ. އޭގެ އެންމެ ފަހު މަރުޙަލާގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ. މި އުސޫލަށް ޢަމަލުކުރެވި މި
މަސައްކަތް ފެށުނީމަ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކޮމިޝަނުގައި ކޮންމެ މައްސަލައަކަށް އޮންނާނެ ތާރީޚެއް
ދެވިފައި. ނިންމާނެ ތާރީޚެއް ކަނޑައެޅިފައި. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެނެވޭ ވަރަށް މުހިންމު ބަދަލެއް
ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ފާހަގަކުރެއްވީ އާންމުކޮށް ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަނދާންނެތޭ މުހިންމު ކަމެއް، އެއީ ޕްރިވެންޝަންގެ މަސައްކަތް. އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފޯކަސްކުރެވެނީ ވަރަށް ބޮޑަށް ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމަށް އެންފޯސްމަންޓް ބަޔަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ވެސް
ގަބޫލުކުރަން ޕްރިވެންޝަނަކީ އެންމެ އިސްކަމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެވިގެން މަސައްކަތް މިހާރު ހަރުދަނާކުރަން
ޖެހިފައި އޮތް ދާއިރާ. ދެން އެކަމަކު އަޅުގަނޑަށް، މިއަދުގެ ޕްރެޒެންޓޭޝަނުން އަޅުގަނޑަކަށް ވެސް ނުއެއް ފެނޭ
ޕްރިވެންޝަންގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިންގުނު ހަރަކާތުގެ އަދަދެއް. އެ ވެދާނެ ދެން ފަހަރެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ލިބިފައި އޮތް، މަޖިލީހުން ދެއްވާފައި އޮތް މި ކީ ޕަރފޯމަންސް އިންޑިކޭޓަރސް ތެރޭގައި އެ ހިމެނިފައި ނެތީމަ
31

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އެއްކަލަ ވީހާ ވެސް ކުރު ކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދިޔަ އަހަރު
ތެރޭގައި ވެސް ހިންގުނު އެވެއަރނަސް އަދަދުތަކާ ހުރިހާ އެއްޗެއް އަޅުގަނޑުމެން މި އިއްޒަތްތެރި ކޮމިޓީއާ
ހިއްސާކުރާނަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގޭ އިނގޭތޯ. މިހާރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ޚާއްސަ ސަމާލުކަމެއް ދީގެން
ސްކޫލު ކުދިން، ބެލެނިވެރިން، ޔުނިވަރސިޓީތައް އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުންފުނިތަކާ ގުޅޭގޮތުން ސީ.އެމް.ޑީ.އޭ އަދި
ހަމައެއާއެއްކޮށް ޕީ.ސީ.ބީއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2025 ވަނަ އަހަރުގައި ވެސް މަސައްކަތްތަކެއް ހަމަ
ކުރެވިފައި ވާނެ. އަދި ސީ.އެމް.ޑީ.އޭގެ ދަށުން މިދާ ޑިރެކްޓަރުންގެ އެއްވެސް ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމެއް ނުދާނެ
އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕުރޮގުރާމެއް ނުހިމެނޭ. ސީ.އެސް.ޑީ.އޭގެ އެއްވެސް ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމެއް އަލަށް މުވައްޒަފުން ނެގޭ
ނުދާނެ އަޅުގަނޑުމެން ނުހިމެނޭ. ދެން އާންމުކޮށް ރައްޔިތުންނަށް ހިންގޭ ޕުރޮގުރާމްތައް އަޅުގަނޑުމެން ހިންގަން
ދާން މި ޖެހެނީ ރަށްތަކަށް. އެކަމަކު އޭގެ އެބަހުރި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ދަތިތަކެއް. އެކަމަކު ސޯޝަލް
އޮޑިޓޭ އަޅުގަނޑުމެން ބުނެ މި ހިންގާ ޕުރޮގުރާމަކީ އާންމު ރައްޔިތުންނާއި ޖަމުޢިއްޔާ ޖަމާޢަތްތަކާ ގުޅިގެން ހިންގާ
ޕުރޮގުރާމެއް. އެ ޕުރޮގުރާމު ގެ ތަފުސީލު އެހާ ބޮޑަށް ނުދެވި އޮތީމަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އެނގިވަޑައި
ފަހަރެއްގައި ގަތުމުގައި ދަތިތަކެއް އޭގައި ހުރެދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭތީ މި ފާހަގަކޮށްލީ. އެހެންވީމާ،
އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިންގޭ. އޭގެ އަދަދުތަކުގެ ތަފުސީލު އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި ކޮމިޓީއަށް އަރުވާނަން.
ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް މުހިންމު ސުވާލެއް ދެން ވެސް ކުރެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެއީ މީގައި
ކަނޑައެޅިގެން އެއްވެސް އަސާސެއް ނުހުންނަ މައްސަލަތައް ކޮމިޝަނަށް ހުށަހެޅި، އެއީ އަސްލު މައްސަލައެއް ކަމަށް
ދެއްކުމުގެ ބޭނުމުގައި މައްސަލަ ލެވޭ ފަހަރު އާދޭ. 2 /2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) އޮތް
އިރުގައި އެ ގާނޫނު ހަމަ ސީދާ ކަނޑައެޅިގެން ސާފު އިބާރާތުން ހުދާއި ކަޅުން ލިޔެވިފައި އޮތް ކޮންސެޕްޓެއް ނޫނީ
މަފުހޫމެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ފާހަގަކުރެއްވީ. އެކަމަކު އެ ގާނޫނު އުވި ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 4 ވަނަ އިޞްލާޙާ
އެއްކޮށް އެ ގާނޫނު ނެތިގެން އެ ދިޔަ އިރުގައި ދެންމެ ތި ފާހަގަކުރެއްވި މަފުހޫމަކީ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތަށް އައި
މަފުހޫމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރާ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަނޑައެޅިގެން
ނެތް ލިޔެވިފައެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބާރުތަކާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކު ތެރޭގައި މީހަކު ކަނޑައެޅިގެން މީހެއްގެ އަގު
ވައްޓަ އިލުމުގެ ބޭނުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މައްސަލައެއް ހުށަހެޅިޔަސް ދެން ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތެއް. އެކަމަކު އެ
ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ލިބިހުރި ގާނޫނީ ބާރުތަކުގެ ތެރޭގައި، މިސާލަކަށް ހަމަ ސީދާ އަޅުގަނޑުމެންގެ އަގު
ވައްޓަ އިލުމަށް ޓަކައި ވެސް ބައިވަރު ކަންތައްތައް ހިނގަމުން އެބަ ދޭ. އެހެންވީމާ، ގާނޫނުގައި ރާއްޖޭގައި އެބަ އޮތް
ނިޒާމެއް، އެ ގޮތަށް ހިނގާ ކަންތައްތަކުގައި އެ ދާއިރާގައި ބައްލަވާފައި ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމުގެ އެކި ގޮތްތައް. މީޑިއާ
32

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ވެއްޖެއްޔާ މީޑިއާ ދާއިރާގައި އެ ގޮތަށް ވާ ކަންކަން އެބަހުރި. އަދި އެ ނޫން ވެސް އެހެން ދާއިރާތަކުގައި ވެސް އެ
ގޮތަށް ކަނޑައެޅެން އަންނަ ކަންކަން ބެލޭނެ ނިޒާމުތަކެއް އެހެން ދިމާތަކުގައި އެބަހުރި. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ
ތެރޭގައި ސީދާ މި ވަގުތަކު އެ ނިޒާމު ހަމަޖެހިފައެއް ނެތްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް
އެ ގޮތަށް އެއްކަލަ ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގައި ޚާއްސަ ކޮށް ސިޔާސީ، މަތީގައި މި ތިއްބަވާ، ބޮޑެތި މަގާމުތަކުގައި
ތިއްބަވާ ބޭފުޅުން، ސިޔާސީ އެކަންޏެއް ވެސް ނޫން. އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ މިސާލަކަށް ޖުޑިޝަރީ ކަމަށް ވިޔަސް އަދި
އެހެނިހެން ދާއިރާތަކުގައި ކަމަށް ވިޔަސް، އެ ބޭފުޅުންނާ ގުޅޭގޮތުން ވިޔަސް އަދި އެހެން ގޮތްގޮތުން ކަމަށް ވިޔަސް
ކޮމިޝަނުގެ ތެރޭގައި ކޮމިޝަނުން ޢަމަލުކުރެއްވުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެންގުޅޭނެ ސްޓްރެޓެޖީއެއް މިހާރު މި ވަނީ
އީ.ޔޫގެ އެހީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކުލަވަ އިލެވިފައި. އޭގެ އެންމެ ފަހު މަރުޙަލާގައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ،
ކޮމިޝަންގެ ކޮމިއުނިކޭޝަން ސްޓްރެޓެޖީއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގާއިމުކުރެވިއްޖެ. މީގެ ކުރިން ދުވަހަކު ވެސް
ކޮމިޝަނަށް ލިބިފައި ނެތް، ހަމަ އިންޓަރނޭޝަނަލް ރަނގަޅު މިންގަނޑުތަކަށް ހެދިފައި އޮތް އެއްޗެއްކަން ވެސް
އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެއަށް ޢަމަލުކުރެވެން ފެށީމަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު އޭރު ކުރެއްވި ސުވާލަށް ވެސް ހަމަ ގުޅުވާފައި އަޅުގަނޑު ޖަވާބުދޭނަން. އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާ
މައްސަލަތައް ޕަބްލިކަށް އެނގެމުން ދާ މިންވަރު ހާމަކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން އޭރު ސުވާލުކުރެއްވި. ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި
މެންބަރު ތި ކުރެއްވި ސުވާލާ އެއްކޮށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސްޓްރެޓެޖީއަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށީމަ އާންމުކޮށް
ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން ނިންމާ ކަންކަމާއި އަދި އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރާ ގޮތްތައް އަންގައިދިނުމަށް ރަނގަޅު
މިންގަނޑަކަށް ފެތޭ ގޮތަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައި އޮތް ސްޓްރެޓެޖީއެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ލިބިގެން ގޮސް ، އެއަށް
ޢަމަލުކުރެވޭ ހިސާބަށް ދިޔައީ. ދެން ފާހަގަކުރެއްވީ އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުން ކެނޑިގެންދާ 23% މިހާރު މި އޮތީ
އޭގަ އި. ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ހިސާބެއްގައި މި މައްސަލަ މި އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް ގިނަ މުވައްޒަފުން މި
އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުގައި ވެސް މިހާރު އެބަ ތިއްބެވި. ކެނޑިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަންތަނުން އައިސް މިތާނގައި
މަސައްކަތް ކުރަން. މިތާނގައި ރަނގަޅު އެހެން އެކި ގޮތްގޮތަށް އިނާޔަތްތައް ހުރީމަ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި
ގަބޫލުކުރަނީ އެ ވަޑައިގަންނަވަނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބޭފުޅުން ނުހިފެހެއްޓެން ދިމާވި އެންމެ ބޮޑު
ގޮންޖެހުމަކީ ފާއިތުވެ މި ދިޔަ ދުވަސްތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިންވެސްޓިގޭޓަރުންގެ މުސާރައަށް ދިމާވި ގޮންޖެހުން.
2014 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މުސާރައާ ބަލާ އިރު މިހާރު ކަނޑައެޅިފައި އޮތް މުސާރައަކީ 466 ރުފިޔާ، އޭގެ
އެންމެ ތިރީ ފަންތީގެ ކުޑަ އަދަދެއް. 2014 ވަނަ އަހަރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަރަށް
ކަންބޮޑުވުން އެބަ އޮތް. މި ކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ގުޅުން ހުރި ފަރާތްތަކާ އެއްކޮށް ޙަ އްލުކުރެވޭތޯ
33

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
މަސައްކަތްކުރަމުން. އަޅުގަނޑުމެންގެ އުއްމީދަކީ ވަރަށް އަވަހަށް މި ކަމަށް ޙައްލެއް ލިބި، މި ކަން ފުރިހަމައަށް
ހަމަޖެހިގެން ދިއުން. އެ ހިސާބުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން އެނބުރި ކޮމިޝަނަށް ވަޑައިގެން
އަނެއްކާވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ޓީމާ ޖޮއިންކުރައްވާނެ ކަމަށް. އެއީ އެ ބޭފުޅުން ކަންބޮޑުވުން ވަރަށް ގިނަ ފަހަރު މި
ހުންނަނީ އެ ދާއިރާއާ ގުޅޭ ގޮތަކުން ނޫން. ހަމަ އެ ބޭފުޅުންނަށް ލިބިލައްވާ އިނާޔަތްތަކާއި އެކި ކަންކަމާ ގުޅޭ
ގޮތުން. އެހެންވީމާ، އެ ކަންކަން ހަމަޖެހިގެން ގޮސް އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް އެ ބޭފުޅުންނަށް ތަމްރީނު ދެވި،
އިތުރު ކަންކަން ކުރެވޭނެ މަގު އިތުރަށް ފަހިވެގެންދިޔައިމަ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދިދާނެކަން. އަދި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އެންމެ ފަހު ކަމަކަށް، ވަރަށް ކުރުކޮށް.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަމްރީނު ޕުރޮގުރާމުތަކުގައި ތި ބޭފުޅުންނަށް އެ ފެނިވަޑައިގެންނެވީ ރާއްޖޭން ބޭރުން ވެސް 2025
ވަނަ އަހަރު 34 މީހުން ތަމްރީންކުރި އިރު އެއީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ވަރަށް ކުޑަ އަދަދެއް ޚަރަދުކޮށްގެން
އަޅުގަނޑުމެން އެ ތަމްރީން ޕުރޮގުރާމުތައް ހިންގާފައި އެ ހުރީ. މާނައަކީ އަޅުގަނޑުމެން އެހެން ދޭދޭ މުއައްސަސާތަކާ
އެއް ކޮށް ބޭރު ގައުމުތަކުގެ، މިސާލަކަށް ސައުދީ އަރަބިއްޔާ، އިންޑިއާ ނޫނީ މެލޭޝިއާ ކަހަލަ ގައުމުތަކުން
އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތު ހޯދާފައި އެހެރީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބުރަނުވާނެހެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ
ދާއިރާއިން އިތުރު އެހީ ލިބޭ ކަމަށް ވަންޏާމު އިތުރު ގައުމުތަކާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ހޯދޭ އެހީގެ ޕުރޮގުރާމުތަކުގެ
ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންގެ މުވައްޒަފުން އިތުރަށް ތަމްރީނުކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރު ކާމިޔާބީ ލިބޭނެ ކަމަށް
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް ޢަބްދުاله ނާޝިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު، ޢަބްދުاله ނާޝިދު އިނގޭތޯ. ރައީސްގެ ވާހަކައަށް ހަމަ އެއްޗެއް އިތުރުކޮށްލަންވެގެން. އެމް.ޕީ
ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް ޕްރިވެންޝަން ރައްކާތެރި، ކޮރަޕްޝަނުން ހުއްޓުވުމުގެ މަސައްކަތްތައް، ހުއްޓުވުމޭ ބުނީމަ
އަޅުގަނޑުމެން ސަގާފީގޮތުން ވެސް ގަބޫލުކުރެވިފައި މި އޮންނަނީ އާންމުކޮށް ހަމަ ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމުތައް.
ދެން ސެކްރެޓަރީ ޖެނެރަލް އަތުގައި ހުންނާނެ އެ ޑޭޓާ ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމުތައް. އެހެންނަމަވެސް،
އަޅުގަނޑުމެން، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން މި ދަނީ މި ކަމުގައި ބަދަލުކުރަމުން. ހަމައެކަނި
ހޭލުންތެރިކުރުމުގެ ޕުރޮގުރާމުތައް އަޅުގަނޑުމެން 2008 އިން ފެށިގެން ވެސް ހިންގަމުން މި ދަނީ. އައި ބަދަލެއް
އެބަ އޮތްތޯ؟ މާ ބޮޑު އިމްޕެކްޓެއް މީގައި ނާންނަކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފާހަގަކުރެވެނީ. މީހުންނަށް އެބަ އެނގޭ
ކިހިނެއްކަން ވަނީ. ރައްޔިތުން ހޭލުންތެރިވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމަށް މީގެ ސަބަބުން ކިހާ ބޮޑު
34

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ބާރެއްތޯ އެޅެނީ. އެ ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެންނެވޭނީ މާ ބޮޑު ބާރެއް ނޭޅެއޭ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެންގެ މިހާރު މިސްރާބު މި ހުރީ ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރިފަދައިން، ކޮރަޕްޝަނުގެ ޢަމަލުތައް މި ހިނގަނީ
ކިހިނެއްހެއްޔޭ، ކޮން ދިމަދިމާއެއްގައި ހެއްޔޭ، މި ބައިތައް ފާހަގަކޮށްފައި، މި ބައިތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން
އެޑްރެސްކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތިން އަހަރުގެ ޕްލޭނުގައި ވެސް ކުރިން ވެސް އަޅުގަނޑު
ފާހަގަކުރިހެން އެއް ކަމަކީ ސިޔާސީ ޕާޓީތަކާއި ކެމްޕޭން ފައިނޭންސިން. މި ދާއިރާއިން އަޅުގަނޑުމެން
އެޑްރެސްކުރާނަން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ. ދެން އަނެއް ކަމެއް ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވުނީ އެސް.އޯ.އީތައް. ސްޓޭޓް އޯންޑް
އެންޓަރޕްރައިސަސްތަކަކީ ހަމަ ކޮރަޕްޝަނުގެ ޢަމަލުތައް އެންމެ ގިނަ އަދަދަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅޭ ވެސް
އަދި އާންމުންގެ މެދުގައި ވެސް ހަމަ ހުރިހާ ރައްޔިތުން ވެސް ގަބޫލުފުޅުކުރައްވާނެ ކަންނޭނގެ މި ހަމަ އެންމެ ގިނަ
ކޮރަޕްޝަންގެ ޢަމަލުތައް އެ ތަނެއްގެ ތެރޭގައި، އެ ދާއިރާއެއްގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ދާއިރާވީމަ އަޅުގަނޑުމެން އެ
ކަމަށް ވެސް އެޑްރެސްކުރާނަން ކުރިއަށް އޮތް ތިން އަހަރުގެ ތެރޭގައި. އަދި މިހާރު ވެސް މަސައްކަތް ފަށައިފިން
އަޅުގަނޑުމެން. ޕީ.ސީ.ބީއާ އެކީގައި ހަމަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން މިހާރު ވެސް މި ދަނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ މި ގޮތަށް ހުރި ސިސްޓަމެޓިކް ކަންކަމަށް އެޑްރެސްކުރެވިއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމުގެ ކަންކަމުގައި ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭނެކަމަށް
އިނގޭތޯ. ޝުކުރިއްޔާ.
ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޙުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:
މިހާރު ކޮރަޕްޝަންގައި، ކޮރަޕްޝަން ހިންގާ ފަރާތްތަކާ ދޭތެރޭގައި ގާނޫނީ ގޮތުން ވަރަށް ބޮޑެތި ފިޔަވަޅު އެޅޭ
ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭނެ ދެއްތޯ. ގާނޫނުގައި އެބަ އޮތް އެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ ތި ބޭފުޅުން
ހަމަ އެސް.އޯ.އީސްތަކަށް ވަޑައިގެން ސެޝަނެއްގެ ގޮތުގައި، ގާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައި އޮންނަނީ ކިހިނެއްތޯ،
ކޮރަޕްޝަނަށް މަގުފަހިވާ ގޮތަށް ނުވަތަ ކޮރަޕްޝަނަށް އަރައިގެންފިއްޔާ ނުވަތަ ކޮރަޕްޝަނެއް ހިންގައިފި ކަމަށް
ވެއްޖެއްޔާމުން މި ގާނޫނީ ގޮތުން މި އަންނަ ކަންތައްތައް އިނގޭތޯ. ގާނޫނީ ގޮތުން މިވެނިއެވެނި ފިޔަވަޅުތައް އެޅޭނެ
ވާހަކަތަކާ އެ ކަންކަން؛ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ ގިނަ ފަހަރަށް މި ކަންކަން ކުރައްވާ، ކުރެވޭ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް މިކަން
ނޭނގޭހެން އިނގޭތޯ. ނޭނގި، މި ކުރެވެނީ ކީއްކަން ނޭނގި އެއަށް އަރައިގަނެވެނީ، ގިނަފަހަރަށް. ދެން އެހެންވީމަ
ވަރަށް ބޮޑަށް ހަމަ ދެންމެ ތި ވިދާޅުވި ގޮތަށް ޚާއްސަކޮށް އެސް.އޯ.އީސްތަކުގެ ތެރޭގައި ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް
ފެންނާނެ 2023ގަ އި ނިމިދިޔަ ވެރިކަމުގައި އެތައް ބިލިއަން ރުފިޔާއެއްގެ މައްސަލަ ފެނަކަ އެކަނި ވެސް އިނގޭތޯ.
35

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ފެނަކަ އެކަނި ވެސް. އާރު.ޑީ.ސީގެ ތިޖޫރީ އެތައް ފަހަރަކު ގެއްލިފައި ހުރީ އިނގޭތޯ. އަދިއަދަށް ވެސް މި
މައްސަލައަށް ޙައްލެއް ނުލިބޭ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އިނގޭތޯ. ކޮންމެގޮތެއް ވިޔަސް ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ އިނގޭތޯ.
ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ. ރައްޔިތުންނަށް މި ފައިސާ؛ ރައްޔިތުން މިހާރު އިތުބާރެއްނުކުރެވޭ އަސްލު ހަގީގަތުގައި.
އެއްވެސް މުއައްސަސާއަކަށް އިތުބާރުނުކުރެވޭ ހިސާބަށް މިހާރު އެ ދަނީ. ރައްޔިތުންނަށް ފައިސާ ނުހޯދެވޭ ކަމަށް
ވެއްޖެއްޔާ މިފަދަ ބޮޑެތި ކޮރަޕްޝަން ހިންގާފައި ހުރިކަން އެބަ ހުރި ސާބިތުވާން. ސޯޝަލް މީޑިއާތަކުން ފެންނަން
އެބަ ހުރި. އެކަމަކު މިއަށް އިންވެސްޓިގޭޓުކުރުމަށް ފަހުގައި މި ފައިސާ ރައްޔިތުންނަށް ނުލިބޭހާ ހިނދަކު މި ނުވާ
ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި ވަނީ އިނގޭތޯ. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުން ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު ހޯދުމަށް ޓަކައި އިނގޭތޯ،
ރައްޔިތުންގެ އިތުބާރު ހޯދުމަށް ޓަކައި ކުރިއަށް ވުރެ ހަރުދަނާކޮށް މި ކޮމިޝަން ހިންގަންޖެހޭ ކަމަށް ތި ބޭފުޅުން
ގަބޫލުކުރައްވަންތޯއޭ؟ އަދި މި ކަންކަން ރައްޔިތުންނަށް ހާމަކަން ބޮޑު ގޮތެއްގައި، ރައްޔިތުންނަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް
ކުރެވެނީ ކޮން ކަންތައްތަކެއްތޯ، ކޮން މައްސަލަތަކެއްތޯ ތިމަންނަމެންނަށް ނިމިފައި ހުރީ، ހޯދުނީ، މި ހުރިހާ ކަމެއް
ވެސް ކުރެވޭ ގޮތަށް ތި ބޭފުޅުން ތަންކޮޅެއް ޓްރާންސްޕޭރެންޓުވެވޭނެ ގޮތަކަށް ބައްޓަންކޮށްގެން އެ ކޮމިޝަން
ހިންގާނެ ގޮތަކަށް ރައްޔިތުން އުއްމީދުކުރޭ އިނގޭތޯ. ރައްޔިތުން އުއްމީދުކުރޭ. އެ ކަންކަން ތި ބޭފުޅުން
ފަށައިގަންނަން ރޭވިފައި އޮތީ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑު ހަމަ އަހަ އިލަން ބޭނުން.
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ އަޅުގަނޑު ކުރީގެ ޖަވާބުގައި މި އިޝާރާތްކުރި
ކޮމިއުނިކޭޝަން ސްޓްރެޓެޖީ މިހާރު އީ.ޔޫގެ އެހީގައި އަޅުގަނޑުމެން ޔޫ.އެން.ޑީ.ޕީއާ އެ އްކޮށް މި ކުރެވުނު
މަސައްކަތުން މި ލިބުނީމަ އެއަށް އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރަން ފެށީމަ އެއީ ވަރަށް ބޮޑުތަނުން ބަދަލުވެގެންދާނެ.
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކާއި، އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތްތަކާ އެ ކަންކަމާ ގުޅިގެން
އަޅުގަނޑުމެން އާންމުކޮށް މައުލޫމާތު ހާމަކުރާނެ ގޮތާއި، ކަނޑައެޅޭ މުއްދަތުތަކުން މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރަންޖެހޭނެ
ގޮތްތަކާ އެއްޗެހި އޭގެ ފަންނީ މިންގަނޑުން އެކުލަވައިލެވިފައި މިހާރު އެ އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެއަށް އަޅުގަނޑަށް
ހީވަނީ ހަމަ ވަރަށް އަވަހަށް އަޅުގަނޑުމެން ޢަމަލުކުރަން ފެށޭނެ ހިސާބުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އޮތީ. އެހެންވީމާ،
އެއާ އެއްކޮށް އަންނާނެ ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް އަޅުގަނޑަށް؛ އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕްލޭނަކީ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.
ދެން ތި ފާހަގަކުރެއްވިހެން ކޮމިޝަންގެ ހިންގުމާ ގުޅޭގޮތުން އޭރު ކުރެއްވި ސުވާލު. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރަށް
ވުރެ ރަނގަޅުކުރަން ޖެހޭ ކަންތައްތައް ހުރިކަން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އެހެންވެ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ
36

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އީ.ޔޫ ކަހަލަ މުހިންމު ދިމާތަކުގައި މި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކު ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅުކުރަން ޖެހޭ ކަންކަން
ދެނެގަނެ މަޝްރޫޢެއް ގޮތަށް އެ ކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ހިންގަނީ. ވަރަށް ބޮޑު އެހީއަކާ އެއްކޮށް އީ.ޔޫގަ އި
އަޅުގަނޑުމެން އެ މަޝްރޫޢު މި ހިންގަނީ. އެހެންވީމާ، އޭގެ ތެރެއިން ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތައް މި ވަގުތު
ހިނގަމުން އެބަ ދޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޙުޤީޤުތައް އަވަސްކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން އެ
ސެންޓިނަލް ތްރީ އިޔަރސް ޕްރޮޖެކްޓެއް، އަނެއްހެން ބުނަންޏާ 3 އަހަރު ދުވަހުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެތެރޭގަ އި
ކަންކަން ޑިޖިޓަލައިޒްކޮށް، އޮޓޮމޭޓެޑް ޑިޖިޓަލައިޒްކޮށް އޭ.އައި އިންކޯޕަރޭޝަންގެ މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން
އެބަ ހިންގަމުންގެންދަން މި ވަގުތު ވެސް. އެހެންވީމާ، އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ޓީމެއް އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި މި
ވަގުތު އެބަ އޮތް. އެ ޓީމުގެ މަސައްކަތާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ކޮމިޝަނުގެ ވަރަށް ގިނަ
މަސައްކަތްތަކުގެ ގްރައުންޑް އެހެރީ އެޅިފައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް. ދެން ކުރިއަށް އޮތް ދުވަސްތަކުގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ރަނގަޅު ނަތީޖާތަކަކާ ހަމައަށް ދެވޭނެ. މިސާލަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި އަންގާ އެންގުންތަކާ
ގުޅިގެން ވެސް ކުރިއަށް އޮތް ތާނގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޑިޖިޓަލައިޒް ޕްލެޓްފޯމެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ކަން
ކުރެވޭނެ މަގު ތަނަވަސްވެގެން މިހާރު އެ އޮތީ ގޮސްފައި. ވަރަށް އަވަހަށް އަޅުގަނޑުމެން އޭތި އާންމުކޮށް ޕަބްލިކަށް
ފެންނާނެހެން، ދެންމެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ތި ފާހަގަކުރެއްވިހެން އަޅުގަނޑުމެން ކުރާ މަސައްކަތުގެ ދެފުށް ފެނުން
އިތުރުކުރުމުގެ އިތުރު ޕްރޮޖެކްޓެއް އެއީ. އެއާއެ އްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މި އަންގާ އެންގުންތައް އަންގަނީ ކޮން
ތަނަކަށްކަމާއި، އެންގުނީ ކޮންއިރަކުކަމާއި، އެއަށް ޢަމަލުކުރީ ކޮން ފަރާތަކުން ކިހާ މިންވަރެއްކަން ޕަބްލިކަށް
އާންމުކޮށް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ވެސް ބަލައިލަން ބޭނުންފުޅިއްޔާމު ކޮންމެއިރަކު ވެސް ބަލައިލެވޭ މިންވަރަށް
މި އާދެވުނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އެހެންވީމާ، މިއިން ކޮންމެ ކަމެއް، މިއީ އަޅުގަނޑަށް ދެން މި ކުރެވުނު ތަޖުރިބާގެ
އަލީގައި ވަރަށް ގިނަ އިދާރީ ކަންކަން ހިމެނޭ. ވަރަށް ގިނަ ހުއްދަތައް ހޯދަން ޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން މިސާލަކަށް
ފޮރެންސިކް ސަރވިސް ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން އިސްނަންގަވައިގެން ކޮމިޝަނުގައި، އިއްޒަތްތެރި
ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަސައްކަތްޕުޅެއް ގޮތަށް ހަމަ ކޮމްޕްލެކްސް އަދި ސީރިއަސް ފްރޯޑް އޮފީހެއް ގާއިމުކުރުމުގެ
މަސައްކަތްތައް ވެސް އެބަ ހިނގަމުންދޭ. ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތައް އެބަ ހިނގަމުންދޭ. އެކަމަކު އެއިން ކޮންމެ
ކަމެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުރޭ ވަރަށް ގިނަ ދަތިތައް. އެކަމަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ
އަލީގައި އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ކުރަމުންދާ މަސައްކަތަކީ މިއީ ވަރަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަށް މުހިންމު މަސައްކަތެއް. މި މަސައްކަތުގެ އަލީގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ފޮރެންސިކް ސަރވިސް
ގާއިމުވެގެން މި ދަނީ. ފޮރެންސިކް ސަރވިސްއާ އެ އްކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކޮރަޕްޝަން ތަޙުޤީޤުކުރުމާއި، ސީރި އަސް
37

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
އަދި ކޮމްޕްލެކްސް ތަޙުޤީޤުތައް ހިންގުމަށް ޓަކައި މި އެކުލަވަ އިލެވޭ މިންގަނޑާއި ، އޭގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި
ގާއިމުކުރެވޭ ގާބިލުކަމާ އެކުގައި ރައްޔިތުން އެ ކަންބޮޑުވާ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އަވަހަށް ހިންގޭނެ މަގު
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބިގެންދާނެ. ދެން މިއަދު އިއްޒަތްތެރި މި މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑަށް މައު ލޫމާތު ކުށްނޫނިއްޔާމު މި
އޮތީ އެސެޓް ރިކަވަރީގެ މަސައްކަތްތަކަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއެރުމަކާ ހަމައަށް އާދެވިފައި. އަދި ހަމަ މިއަދު
އަޅުގަނޑަށް ހަމަ އިއްތިފާގުން މި ކޮމިޓީއަށް ހާޒިރުވާން އަ އި އިރުގައި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހުން ސައުދީ އަރަބިއްޔާ،
"މައްކަތުލް މުކައްރަމާ" އޯ.އައި.ސީގެ ކޮންވެންޝަނު ގައި ބައިވެރިވާން ވެސް ނިންމައިދެއްވާފައި އެ އޮތީ. އެހެންވީމާ،
ދައުލަތުގެ މިފަދަ ކަންކަމާ އެއްކޮށް ވަރަށް ބޮޑެތި ކުރިއެރުންތައް ލިބެމުންދާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރެވެނީ.
އެއީ އޯ.އައި.ސީގެ، މި ޔޫ.އެން ނުވަތަ އދ. ނަގާފައި އެންމެ ގިނަ ގައުމުތައް ހިމެނޭ އިންޓަރނޭޝަނަލް
ގަވަރނަންސް އޭގެ މައްޗަށް ހިމެނޭ ބޮޑީ. އެހެންވީމާ، އެ ތަނުގައި މި ހިނގާ ކަންތައްތަކުން އެއް ގައުމުން އަނެއް
ގައުމަށް ލިބޭ އެހީއާ އެއްކޮށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ބައިވެރިވެގެންދާ ދިއުމާ އެއްކޮށް އިތުރު
ކުރިއެރުންތައް ލިބޭނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ކޮމިޝަނުގެ ހިންގުން ހަރުދަނާކޮށް ރަނގަޅުކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެންގެ އެބަ އޮތް ހަމަ ކަނޑައެޅިފައި އޮތް ޕްލޭނެއް. އެ ޕްލޭނުގެ ދަށުން މަސައްކަތްތައް ހިނގަމުން އެބަ
ދޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން އަދި ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޙުޤީޤުތައް އަވަސްކުރަން ޖެހޭ.
ހަރުދަނާކުރަން ޖެހޭ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ތަޙުޤީޤުތައް އާންމުންނަށް ފެންނަން ޖެހޭ މިންވަރަށް ކަންކަން އިތުރުކުރަން
ޖެހޭ. އެ ކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ކުރަމުން.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑު ނިންމައިލަން ؛ އިތުރު ކަމެއް ފާހަގަކޮށްލަން އެބަ އޮތްތޯ އޭ.ސީ.ސީ ފަރާތަކުން ނިންމައިލުމުގެ
؟
ކުރިން
އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ރައީސް އާދަމް ޝާމިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:
ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މުގައްރިރު. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކޮށްލާހިތްވަނީ އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖޭގައި
ފާއިތުވެ މި ދިޔަ އަހަރުތަކުގައި އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން އުފެދުމަށް ފަހުގައި އަނބުރާ ދައުލަތަށް ހޯދަން މި
ކަނޑައެޅިފައިވާ އަދަދުތަކަކީ އެއީ ދޫކޮށްލެވިގެންވާނެ އެއްޗެއް ނޫންކަމާއި ، އެ އަނބުރާ ދައުލަތަށް ހޯދުމުގެ
މަސައްކަތްތައް ކަމާ ގުޅުންހުރި މުއައްސަސާތަކުން ކުރައްވަންވާނެކަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރު ސިވިލް އެސެޓް
38

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ރިކަވަރީގެ މިހިސާބަށް ހިނގާފައި ހުރި ހުރިހާ ތަފުސީލެއް އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި ހޯދިފައި އޮތް ޕްރޮޖެކްޓެއް
އަޅުގަނޑުމެން އަތުގައި އޮންނާނެ. އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތްތައް މިހާރު މި ފަށަނީ. އޭގެ އަލީގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެ މުއައްސަސާއަކުން ހޯދަން އަނބުރާ ގެންނަންޖެހެނީ ކޮން އެމައުންޓުތަކެއް ކަމާއި، އޭގެން
ހޯދިފައި ހުރީ ކިހާވަރެއްކަމާއި، އަދި އޭގައި އަޅުގަނޑު ކުރިން މި ފާހަގަކުރިހެން ޑިޖިޓަލައިޒްޑް ޕްލެޓްފޯމެއްގެ ތެރޭ
އެކަން ބެލެހެއްޓޭނެ ނިޒާމު މި ގާއިމުވެގެންދަނީ. އެއާއެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން މުއައްސަސާތަކާ އެ އްކޮށް ކަމާ
ގުޅުންހުރި އެންމެ މުހިންމު މުއައްސަސާތަކާ އެއްކޮށް މަސައްކަތް ފަށާނަން. އަދި އެ އަދަދުތައް އަޅުގަނޑުމެން
އަނބުރާ ދައުލަތަށް ހޯދިގެންދިއުން އެއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން ވުޖޫދުވެ
އޮތުމުގެ އެންމެ މުހިންމު، އެންމެ އަސާސީ އެއް މަގުސަދު ހާސިލުވެގެންދާނެ ކަމެއް. އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ އެހީތެރިކަމާއި އެއްބާރުލުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ލިބުން އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ
އެންމެ ބޮޑު އެދުމަކީ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ވެސް މަސައްކަތް މި ކުރަމުންދަނީ ގާނޫނުތަކުގެ އަލީގައި
އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަނޑައެޅިފައި ހުރި މިންގަނޑުތަކުން ވަކި ފަރާތަކަށް ނުޖެހި، ވަކި ފަރާތަކަށް ބުރަނުވެ
އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރެވިފައި އޮތް މަސްއޫލިއްޔަތު ވީ އެންމެ ރަނގަޅަށް އަދާކުރެވޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ
ގާބިލުކަން ހުރި މިންވަރުންކަން ވެސް ތިޔަ އިއްޒަތްތެރި ކޮމިޓީއަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ކަށަވަރުކަން އަރުވަން.
ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
ބާރަށު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢަށް އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތެއް އަރުވާ ނަން.
ބާރަށު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ޝުޖާޢު ވާހަކަދެއްކެވުން:
އަޅުގަނޑު ކުޑަ ތަޖުރިބާއެއް ހިއްސާކޮށްލަންވެގެން އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އިންސާނުންގެ ދައުރު
ކަންކަމުގައި މަދުކުރުން މިއީ ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމަށް އެޅިދާނެ ވަރަށް ރަނގަޅު ފިޔަވަޅެއް ކަމަށް ކޮމިޓީން ވެސް
ތި ގަބޫލުފުޅުކުރައްވަނީ، ކޮމިޝަނުން ވެސް. އެހެން މި ދެންނެވީ ބައެއް މުއައްސަސާތައް މިހާރު ޑިޖިޓަލްކުރުމުގެ
ސިޔާސަތުގެ ދަށުން ގެނެވޭ ބަދަލުތަކުން ކުރީގައި ބައެއް މުއައްސަސާތަކުން ކުރެވޭ ޚިދުމަތްތައް ޑިޖިޓަލްކުރީމަ
ވާގޮތަކީ ނުރަނގަޅު ކަންތައްތައް ކުރުމުގެ ދޮރުތައް ބަނދުވޭ އެބަ އިނގޭތޯ. އެކަހަލަ ކަމެއް މި ދޭތެރެއިން
އަޅުގަނޑާ ހަމައަށް ފަރާތަކުން ރިޕޯޓުކޮށްގެން ބެލި އިރު ދެންމެ ރައީސް ވެސް، އޭ.ސީ.ސީގެ ރައީސް ތި
39

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ފާހަގަކުރެއްވި ގޮތަށް ތި ބޭފުޅުން ވެސް ދޭ ލަފާއާއި، ޚާއްސަކޮށް އޭ.އައިއާ އި، ޓެކްނޮލޮޖީ ބޭނުންކޮށްގެން މި ކުރެވޭ
މަސައްކަތްތަކުން ހުއްޓުވޭ ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ކޮމިޝަނުން ރަނގަޅަށް
މަސައްކަތް، ތި ބޭފުޅުންގެ ރިސޯސް ލިބިގެން މަސައްކަތްކުރެވިއްޖެ ކަމުގައި ވާ ނަމަ، ޚާއްސަކޮށް ދެންމެ
ކޮމިޝަނުގެ ނައިބު ރައީސް ފާހަގަކުރެއްވި ފަދައިން އެސް.އޯ.އީތައް، މިއީ ދެން ފެށުނީއްސުރެ، މި ނިޒާމު
އުފެދުނީއްސުރެ މި ހުރި މައްސަލަތައް އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ޙައްލުކުރަން ކަންނޭނގެ ކުރިއަށް އޮތް ތަނުގައި
އަޅުގަނޑުމެން މި ގައުމު އެހެން މިސްރާބަކަށް ވާސިލުވުމަށް ޓަކައި. މިހާރު ކުރެވޭ މަސައްކަތެއްގެ ނަތީޖާ ފެންނަން
ފަށާނީ މަސައްކަތެއް ފަށާތާ އަދި އަހަރެއް، ދެ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ތެރޭގައި ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވެނީ. އެހެންވީމާ،
ސެންޓްރަލައިޒްޑް ޕްރޮކިއުމަންޓް ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރެވި ، މި ޑިޖިޓަލް ސިސްޓަމެއްގެ ތެރެއިން މިކަން ކުރެވެން
ބާރުއެޅުން އެއީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން އޭ.ސީ.ސީގެ ރައީސް
ފާހަގަކުރެއްވިފަދައިން އަޅުގަނޑުމެން އޭރު މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގައި މަސައްކަތްކުރި އިރު ވެސް އޭ.ސީ.ސީއަށް ހުރި
އެންމެ ބޮޑު ގޮންޖެހުމަކީ މުވައްޒަފުން ނުހިފެހެއްޓުން. އެއީ ތި ބޭފުޅުން ތަމްރީނު ދީފައި އަންނަ މުވައްޒަފު އެބަ ތި
ބޭފުޅުން އަތުން ގެއްލިގެން އެބަ ދޭ ރަނގަޅު ޕޭ ނުލިބޭތީ. ދެން ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއް އަސްލު ހަގީގަތުގައި.
އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރު އެބަ އަޅަން މާލީ މިނިވަންކަން އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން
ކޮމިޝަނަށް ހޯދައިދެވޭތޯ. ހަމައެއާއެކުއެކީގައި އަޅުގަނޑު އަސްލު ހަމަ ދަންނަވައިލަން ބޭނުންވި ގިނަ ސުވާލުތަކަށް
އޭ.ސީ.ސީގެ ރައީސް ދެންމެ ޖަވާބުދެއްވައިފި. އެއާއެކުއެކީގައި ވެސް ، ވާ ގޮތަކީ ރާއްޖޭގައި ކުޑަ ގައުމަކަށްވެފައި
ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަކީ ވެސް ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ޑިޖިޓަލް ނުވަތަ ޚާއްސަކޮށް ފޯނުގެ ޒަރީ އާ އިން ސޯޝަލައިޒް މީހުން
ވީމަ، މި ދެކެވޭ ވާހަކަތައް ، ޚާއްސަކޮށް ސިޔާސީ މީހުންނާއި އަދި އެ ނޫން ވެސް ކަންކަމުގައި އިސްކޮށް ތިއްބަވާ
ބޭފުޅުންނަށް މި ކުރެވޭ ތުހުމަތުތަކުން އެ ބޭފުޅުންގެ ނަޒާހަތްތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމަށް ވެސް އަސްލު ހަގީގަތުގައި
މައްސަލަތައް އަވަހަށް ނިންމުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްކަން ފާހަގަކުރަން. އެއީ އެހެން މި ފާހަގަކުރާ އިރު ވެސް
ތި ބޭފުޅުންނަށް ހުރި ގޮންޖެހުންތައް އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ހަމަ ގަބޫލުކުރާހާލުގައި މި ފާހަގަކުރަނީ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭން މި ކޮރަޕްޝަނުގެ މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރެވޭނީ މި ކަމުގައި މި އުޅޭ ހުރިހާ
މުއައްސަސާތައް އެކުއެކީގައި މަސައްކަތް ކުރެވޭނެ މެކޭނިޒަމެއް އައިސްގެން. އޭ.ސީ.ސީ ން މަސައްކަތް ކުރާހިނދު
އޭ.ސީ.ސީއިން ކުރާ މަސައްކަތް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލުން ޕްރޮސިކިއުޓުކުރެވޭ މަރުޙަލާ ޑިލޭވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން
ބޭނުންވާ މަގުސަދެއް ހާސިލެއްނުވޭ. ދެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އޮފީހުން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް، ކޮރަޕްޝަން
މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ކުރާ މަސައްކަތް ޖުޑިޝަރީ ތެރެއިން އަވަސްނުވެއްޖެ ކަމުގައި ވަންޏާ އެ މަގުސަދެއް
40

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ހާސިލެއްނުވޭ. މީގެ ގާތްގަނޑަކަށް 2012 ވަނަ އަހަރު އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުން ބެލި މައްސަލައެއްގެ
ހުކުންކުރޭ އެބަ މި އަހަރު. މިއީ މި ނިޒާމުގައި މިކަން ވާންޖެހޭ ގޮތެއް ނޫން. އޭގެ މާނައަކީ ކޮންމެވެސް އެއް
ދިމާލަކުން އެބަ ލަސްވޭ. އޭ.ސީ.ސީން އަވަސްވެފައި، ޕީ.ޖީން އަވަސްވެފައި، ކޯޓުން އެބަ ލަސްވޭ. އެހެންވީމާ،
އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޕެރެލަލީ އެ މި ތިން މުއައްސަސާގެ މެދުގައި މި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތައް ހަރުދަނާ
ވެއްޖެ ކަމުގައި ވަންޏާ އަޅުގަނޑު ހިތުން ރަނގަޅުވެގެންދާނެ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، ތި ބޭފުޅުންގެ ކަންބޮޑުވުންތައް
ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކޮމިޓީން ނޯޓުކުރާނަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތްތައް ވެސް ކުރާނަން،
ކޮށްދޭނެ ވާހަކަ ވެސް ދަންނަވަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.
ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:
އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް އަވަހަށް އޭ.ސީ.ސީއަށް ޒިޔާރަތްކުރުމެއް ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ
ބާއްވާނަން. ދެން އެ ޒިޔާރަތްކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދާންވާއިރަށް ތި ބޭފުޅުން ތި ފާހަގަކުރެއްވި ކަންތައްތައް
ކަރުދާހެއް ގޮތަށް ތައްޔާރުކޮށްލަދެއްވާތި! މިސާލަކަށް މުވައްޒަފުން އެ ތަނުގައި ހަރުނުލާ މައިގަނޑު ސަބަބަކީ މިއީ
ކަމަށް، ވަރަށް ޚުލާސާކޮށް. ދެން ބަޖެޓުގެ ދަތިކަމާއި އެކަން. ދެން ކުރިއަށް އޮތީ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް. މި ދައުރު
ނިމިގެންދާނީ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށް ފަހު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮމިޓީގެ ސަމާލު ކަމަށް އައިމަ އަޅުގަނޑުމެން
ވެސް އެ ކަންކަން މާލިއްޔަތުގެ ކޮމިޓީގެ ސަމާލުކަމަށް އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ގެންނާނަން. ދެން މި ދިޔަ އަހަރު ބައެއް
މުއައްސަސާތަކަކުން ހާޒިރީގެ ޝަކުވާތައް ވަރަށް ބޮޑަށް އާދޭ. އެކަމަކު އޭ.ސީ.ސީގެ އެ ޝަކުވާއެއް މިހާތަނަކަށް
އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް؛ ހާޒީރީއޭ މި ދަންނަވަނީ މެންބަރުންގެ ހާޒިރީގެ ޝަކުވާތައް. ބޭނުންއިރަކު ބައެއް ބޭފުޅުން
ވަޑައިގަންނަވާ. އެކަމަކު އޭ.ސީ.ސީގެ އެކަހަލަ ޝަކުވާއެއް މުވައްޒަފުންގެ ފަރާތުން ވެސް އަދި އާންމު ރައްޔިތެ އް ގެ
ފަރާތުން ވެސް އައިސްފައެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ޝުކުރުވެރިކަމާ އެކީ ފާހަގަކުރާ ކަމެއް. ދެން
އަޅުގަނޑުމެން އުއްމީދުކުރި ވަރަށް ވުރެ ފުކެއް މިއަދު ބައްދަލުވުން ލަސްވެގެންދިޔައީތީ ވަރަށް ބޮޑަށް މާފަށް އެދެން.
އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނަށް ތި ބޭފުޅުންނަށް ގަޑި ދެއްވާފައި އައިސް، 11 ޖެހިއިރު އަޅުގަނޑުމެން އެން.އައި.ސީގެ
މީޓިން ފަށަން އުޅެނިކޮށް ވޯޓެއް ލާންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގުނީ. ދެން އެހެންވެގެން އެ ދިޔަ ބައިގަޑި
އިރު މި އައީ ފަސްވެގެން. އެހެންވީމާ، އަދިވެސް އެއްފަހަރު ހަމަ އޭ.ސީ.ސީގެ ހުރިހާ މެންބަރުން، އެސް.ޖީ، ދެން
އެހެން މުވައްޒަފުންނަށް ވެސް އިޚުލާސްތެރިކަމާ އެކީ ޝުކުރުދަންނަވަން. އަޅުގަނޑު އު އް މީދުކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެން
އެންމެން މި ގުޅިގެން ކުރާ މަސައްކަތަކީ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ހަމަ އެންމެން ވެސް ބަލައިގަންނަ ހެޔޮ މަސައްކަތެއް
41

މިނިވަން މުއައްސަސާތަކުގެ ކޮމިޓީގެ 21 ވަނަ ބައްދަލުވުން 12 އޮކްޓޫބަރު 2026
ކަމުގައި ވެގެންދާނެ. އަދި ވަރަށް އަވަހަށް ތި ބޭފުޅުންނާ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒިޔާރަތުން ބައްދަލުވާނެ
ކަމަށް އު އްމީދުކުރަން. ވަރަށް ޝުކުރިއްޔާ ހުރިހާ ބޭފުޅުންނަށް ވެސް. މި ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައްދަލުވުން
ނިމުނީ.
____
42